

อภิธาน์นทาการ

การศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้
เชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

สำนักหอสมุด

The Study of Orchids Culture Properly for Orchid Economic
Culture in The Lower Northern Region

ดร.ประสุข ไหมชีวิตกุล
นางสาวจิราภรณ์ เนาวรัตน์
นางสาวเทวีกา กล้าถิ่นภู

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน... 3. ส.ค. 2554...
เลขทะเบียน... 15372 920
เลขเรียกหนังสือ... 9 38

404
1417ก
2552

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ปีการศึกษา 2552

หัวข้อวิจัย : การศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

: The Study of Orchids Culture Properly for Orchid Economic Culture in The Lower Northern Region.

ผู้วิจัย ดร. ประสพ โสมชีวิติตกุล นางสาวจิราภรณ์ เนาวรัตน์ และนางสาวเทวีภา กล้าถิ่นภู

บทคัดย่อ

การศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยการจำแนกเป็นสกุล (genus) และชนิด (species) ตามจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ ในจังหวัด กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี จากการศึกษาครั้งนี้พบกล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ 14 สกุล 156 ชนิด สกุลที่นิยมปลูกเลี้ยงมากที่สุด คือ สกุลแวนด้า (*Vanda*) สกุลแอสโคเซนด้า (*Ascocenda*) สกุลช้าง (*Rhychostylis*) สกุลกุหลาบ (*Aerides*) สกุลหวาย (*Dendrobium*) เป็นต้น ข้อมูลที่ได้นำมาจัดทำฐานข้อมูล (data base) และเว็บไซต์ (website) เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ของประเทศไทย

Title :The Study of Orchids Culture Properly for Orchid Economic Culture
in The Lower Northern Region

Author Dr. Prasuk Kosavitikul, Miss Jiraporn Naowarat and Miss. Tewika
Klathinphoo

Abstract

The study of orchids culture properly for orchid economic culture in the lower northern region can be identified by the genus and species name. Follow in Kumpangpet, Nakhonsawan, Phichit, Phitsanulok, Uttaradit and Uthaitanee are located in the lower northern region that have orchid farm for economic. The result showed that a total of 14 genera 156 species and famous genus for culture are *Vand*, *Ascocenda*, *Rhychostylis*, *Aerides* and *Dendrobium*. From this study can be use to database and website for usefulness to quality development economic orchid culture in Thailand.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1. บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
2. เอกสารและผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
กล้วยไม้ที่พบในการปลูกเลี้ยงในประเทศไทย.....	4
ประโยชน์และความสำคัญของกล้วยไม้.....	5
การจัดจำแนกกล้วยไม้.....	6
ส่วนประกอบกล้วยไม้.....	8
ลักษณะทางพฤกษศาสตร์.....	10
3. วิธีดำเนินการศึกษา	
อุปกรณ์การศึกษา.....	26
วิธีการศึกษา.....	26
ระยะเวลาดำเนินการศึกษา.....	26
4. ผลการศึกษา.....	27
5. สรุปผลและอภิปรายผล.....	29
บรรณานุกรม.....	31
ภาคผนวก.....	32

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวก	หน้า
ก. ตารางผลการศึกษา	
ตารางที่ 1.	33.
ตารางที่ 2.	43.
ตารางที่ 3.	44.
ตารางที่ 4.	60.
ข. ภาพผลการศึกษา	
ภาพผนวกที่ 1 :กล้วยไม้สกุลแวนด้า (<i>Vanda</i>).....	64.
ภาพผนวกที่ 2 :กล้วยไม้สกุลช้าง (<i>Rhychostylis</i>).....	65.
ภาพผนวกที่ 3 :กล้วยไม้สกุลแอสโคเซนด้า (<i>Ascocenda</i>).....	66.
ภาพผนวกที่ 4 :กล้วยไม้สกุลหวาย (<i>Dendrobium</i>).....	67.
ภาพผนวกที่ 5 :กล้วยไม้สกุลแคทลียา (<i>Cattleya</i>).....	68.
ภาพผนวกที่ 6 :กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี (<i>Paphiopedilum</i>).....	69.
ภาพผนวกที่ 7 :กล้วยไม้สกุลเข็ม (<i>Ascocentrum</i>).....	70.
ภาพผนวกที่ 8 :กล้วยไม้สกุลกุหลาบ (<i>Aerides</i>).....	71.
ภาพผนวกที่ 9 :กล้วยไม้สกุลฟาเลนอปปซิส (<i>Phalaenopsis</i>).....	72.
ภาพผนวกที่ 10 :กล้วยไม้สกุลม็อคคาร่า (<i>Morkara</i>).....	73.
ภาพผนวกที่ 11 :กล้วยไม้สกุลสิงโต (<i>Bulbophyllum</i>).....	74.
ภาพผนวกที่ 12 :กล้วยไม้สกุลม้าวิ่ง (<i>Doritis</i>)และออนซิเดียม (<i>Oncidium</i>).....	75.
ภาพผนวกที่ 13 :กล้วยไม้สกุลวาสโคสโตลิส (<i>Vascostylis</i>).....	76.

วิทยาลัยน...

สารบัญญภาพ

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ 1 :แผนที่ภาคเหนือตอนล่าง.....	3.
ภาพที่ 2 :ส่วนประกอบดอกกล้วยไม้.....	8.

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กล้วยไม้เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ในวงศ์ Orchidaceae นิยมปลูกเลี้ยงอย่างแพร่หลายในส่วนต่างๆ ของประเทศไทย เนื่องจากมีลักษณะดอกและสีอันสวยงาม กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยมีการปลูกเลี้ยงคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 14,412 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539) และทำรายได้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมกล้วยไม้อย่างมากมาย ทั้งจากการใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกประมาณปีละ 2,000 ล้านบาท โดยในปี พ.ศ. 2545 มีการส่งออกดอกกล้วยไม้คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1,653 ล้านบาท และส่งออกต้นกล้วยไม้คิดเป็นมูลค่าประมาณ 332.5 ล้านบาท อุตสาหกรรมกล้วยไม้ของประเทศไทย ได้ขยายตัวออกไปมากในปัจจุบัน (วันวิสา, 2549)

แหล่งกำเนิดกล้วยไม้ที่สำคัญของโลกมี 2 แหล่งใหญ่ๆ คือ ลาตินอเมริกา กับ เอเชียแปซิฟิก สำหรับในลาตินอเมริกาเป็นอาณาบริเวณอเมริกากลางติดต่อกับเขตเหนือของอเมริกาใต้ ส่วนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง และมีพันธุ์กล้วยไม้เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามของกล้วยไม้มาก พื้นที่ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณภาคกลางเนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมและใกล้เคียงกับแหล่งน้ำ แต่ปัจจุบันก็ได้มีการขยายขอบเขตออกไปมากทั้งภาคเหนือและบริเวณภาคเหนือตอนล่างก็มีการปลูกกล้วยไม้กันอย่างแพร่หลาย ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกในประเทศไทย แยกตามสกุลได้ดังนี้ ได้แก่ สกุลหวาย (*Dendrobium*) สกุลกุหลาบ (*Aerides*) สกุลช้าง (*Rhychostylis*) สกุลแวนด้า (*Vanda*) เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีอุตสาหกรรมกล้วยไม้เพื่อการค้าอย่างแพร่หลายซึ่งเห็นได้เกือบทุกภาคทุกจังหวัด เนื่องจากกล้วยไม้มีความนิยมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์จึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากภาคเหนือตอนล่างเนื่องจากเป็นเขตที่มีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้จำนวนมาก อีกทั้งยังมีสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศที่หลากหลาย ทำให้สามารถปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ได้หลากหลายชนิด จากเหตุผลดังกล่าวการศึกษาอิสระในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนาการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของแต่ละพื้นที่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง
2. ศึกษาการจัดทำฐานข้อมูล (data base) ขึ้นเป็นเว็บไซต์ (website) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเพื่อเผยแพร่

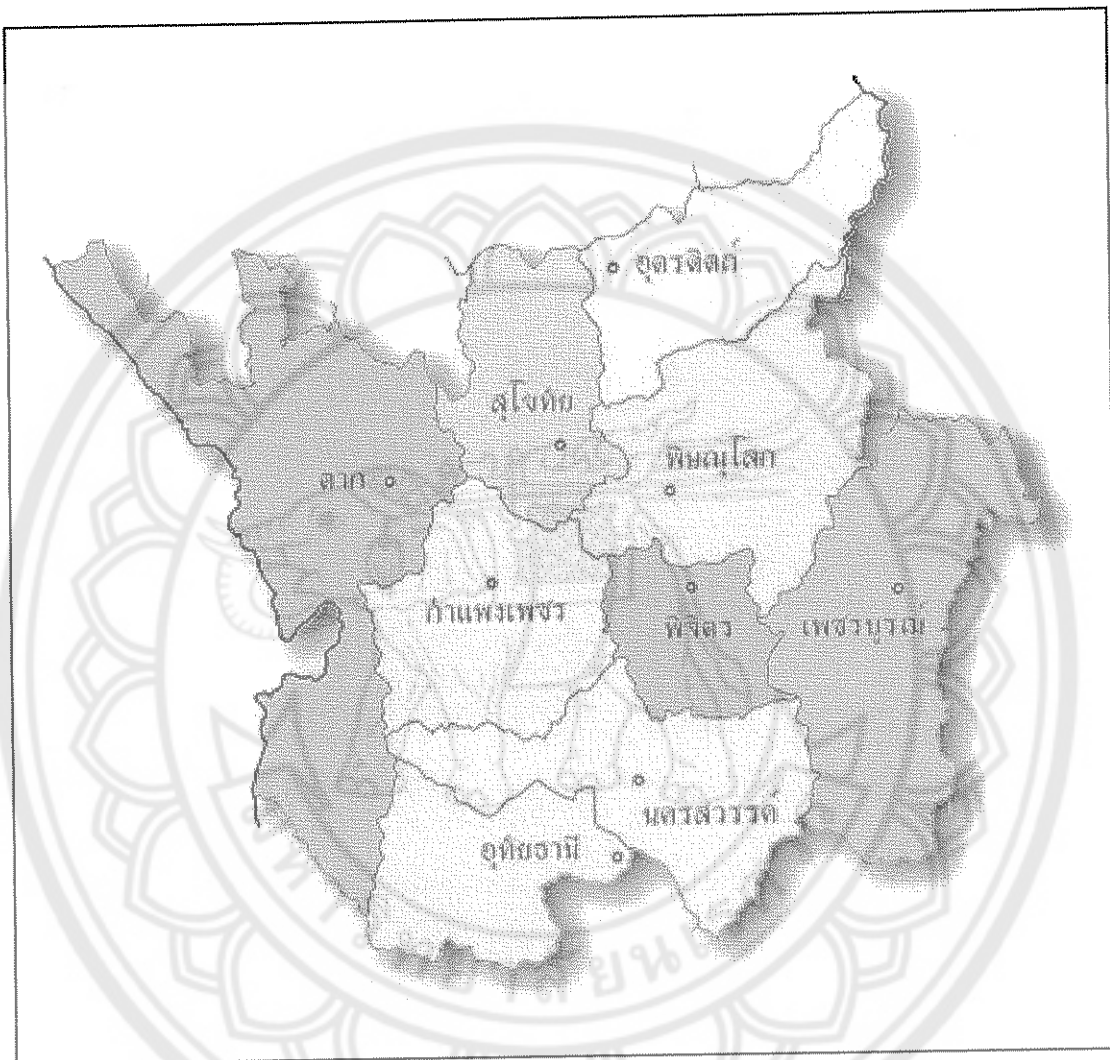
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่างและแนวโน้มต่อความต้องการของตลาดกล้วยไม้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออกมากขึ้น
2. ฐานข้อมูล (Data base) ที่เกี่ยวกับวิธีการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้และพันธุ์กล้วยไม้ที่นิยมปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือ
3. เกิดการรวมกลุ่มของธุรกิจกล้วยไม้ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด และ เทคโนโลยี ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาของการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ อีกทั้งยังเป็นอีกแนวทางในการประกอบอาชีพภายในชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

โครงการวิจัยนี้เพื่อศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมต่อการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2553 ภายในพื้นที่ของสวนกล้วยไม้ ที่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 122 ไร่ 2 งาน ในสวนกล้วยไม้ที่ใช้ศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ต่างๆ ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และ อุทัยธานี ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปจัดทำฐานข้อมูล (Data base) ขึ้นเป็น Website เพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป

ขอบเขตของแผนที่

ภาพที่ 1 :แผนที่ภาคเหนือตอนล่าง

แหล่งภาพ : <http://pmc09.doae.go.th/site/office/map.jpg> (15/02/51)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กล้วยไม้ที่พบในการปลูกเลี้ยงในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของกล้วยไม้ในเขตร้อน มีประมาณ 1,000 ชนิด กล้วยไม้ไทยมีความหลากหลายทั้งทางด้านรูปร่างและสีสันของดอกทรงต้น ใบและรวมถึงสภาพที่อยู่อาศัยจึงได้มีการนำมาปลูกเลี้ยงตามบ้านเรือน และใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์สร้างลูกผสมที่เป็นที่นิยมมากมายทั้งเพื่อตัดดอกและเป็นไม้กระถาง (ครรรชิต, 2541)

กล้วยไม้ที่พบในการปลูกเลี้ยงสามารถแยกตามสกุลได้ดังนี้

1. สกุลกุหลาบ (*Aerides*)
2. สกุลเข็ม (*Ascocentrum*)
3. สกุลสิงโตกลอกตา (*Bulbophyllum*)
4. สกุลคาแลนเธ (*Calanthe*)
5. สกุลซีโลจิเน (*Coelogyne*)
6. สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*)
7. สกุลหวาย (*Dendrobium*)
8. สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*)
9. สกุลแกรมมาโตฟิลลัม (*Grammatophyllum*)
10. สกุลฮาบีนารี (*Habenaria*)
11. สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*)
12. สกุลฟาแลนนอปซิส (*Phalaenopsis*)
13. สกุลรีแนนเธอร่า (*Renanthera*)
14. สกุลช้าง (*Rhychostylis*)
15. สกุลสเปทโทกลอตติส (*Spathoglottis*)
16. สกุลเสือโคร่ง (*Trichoglottis*)
17. สกุลแวนด้า (*Vanda*)
18. สกุลแวนดอปซิส (*Vandopsis*)
19. สกุลแคทลียา (*Cattleya*)

2. ประโยชน์และความสำคัญของกล้วยไม้

กล้วยไม้มีประโยชน์และความสำคัญหลายประการดังนี้

1. ใช้ประดับภายในอาคารและสถานที่

กล้วยไม้ที่อยู่ในช่วงมีดอก สามารถนำมาใช้ประดับ เช่น วางบนโต๊ะ ภายในห้องนั่งเล่น ห้องอาหาร ห้องทำงาน หรือภายในอาคาร โดยเฉพาะกล้วยไม้ที่มีขนาดเล็ก เช่น สกุสรองเท้านารี (*Paphiopedilum*) และสกุสเอพิเดนดรัม (*Epidendrum*) ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมมากในการนำมาปลูกทำกล้วยไม้ตัดดอก กล้วยไม้กระถาง เพื่อตั้งประดับในอาคาร (ระพี สาคริก, 2546)

2. เพื่อความเพลิดเพลิน

สำหรับผู้สนใจในด้านการผสมพันธุ์กล้วยไม้ สามารถเพลิดเพลินกับการผสมพันธุ์และเพาะพันธุ์กล้วยไม้ หากได้ผสมลักษณะใหม่ และแปลกออกมา ก็เป็นผลงานที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่งแก่ผู้ปฏิบัติ และผู้ที่สนใจในด้านความงามของกล้วยไม้ สามารถนำมาปลูกเลี้ยงไว้ดูเล่น เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน

3. เพื่อการค้า

กล้วยไม้หลายสกุลนิยมนำมาปลูกเลี้ยงเพื่อตัดดอกขาย และการตัดดอกขายได้พัฒนาตัวเองขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อุตสาหกรรมในครัวเรือนจนถึงอุตสาหกรรมส่งออก ทั้งในและต่างประเทศโดยพันธุ์กล้วยไม้ที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ หวายพันธุ์ลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ (*Dendrobium pompadour*) และลูกผสมข้ามสกุลเช่น แอรันดา (*Aranda*), ม็อคคารา (*Mokara*) เป็นต้น (ระพี, 2546)

4. ใช้เป็นสมุนไพร

กล้วยไม้บางชนิดนำมาใช้เป็นสมุนไพรได้เช่น กะเรกะร่อน (*Cymbidium aloifolium*) สามารถนำไปสดไปลนไฟให้นุ่ม แล้วบีบน้ำออกมาหยอดหู เพื่อรักษาหูที่เป็น น้ำหนวก (นิจศิริ และ ธวัชชัย, 2547)

5. ใช้เป็นอาหาร

กล้วยไม้บางชนิด สามารถนำมารับประทานได้ เช่น วานิลลา (*Vanilla planifolia*) สามารถนำฝักมาสกัดกลิ่นวานิลลาสำหรับแต่งกลิ่นอาหาร

6. ใช้ประโยชน์ทางวิชาการ

พืชวงศ์กล้วยไม้สามารถนำมาศึกษาโครงสร้างและลักษณะต่างๆ เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิวัฒนาการและการปรับตัวของพืชหรือการทำวิจัยในสาขาวิชาต่างๆ ที่น่าสนใจ

3. การจัดจำแนกกล้วยไม้

ในการจัดจำแนกกล้วยไม้ทางอนุกรมวิธานจัดให้กล้วยไม้ทั้งหมดอยู่ในวงศ์เดียวกัน คือ วงศ์กล้วยไม้ (Family Orchidaceae) แบ่งออกเป็นสกุล (genus) ต่าง ประมาณ 700 สกุล มีไม่น้อยกว่า 25,000 ชนิด (Dressler, 1993) เนื่องจากที่กล้วยไม้วิวัฒนาการไปหลายทิศทาง ทำให้มีความหลากหลายภายในวงศ์สูง จึงได้มีการจัดจำแนกอยู่หลายระบบ เช่น

3.1 การจัดจำแนกกล้วยไม้ทางวิชาการ

ซึ่งมีนักพฤกษศาสตร์ได้จำแนกวงศ์กล้วยไม้ออกเป็นวงศ์ย่อย ที่ได้รับความยอมรับก็เป็นระบบของ R. L. Dressler ซึ่งได้จำแนกไว้ทั้งสิ้น 6 วงศ์ย่อย คือ

1. วงศ์ย่อย Apostasioideae จัดเป็นกล้วยไม้โบราณที่สุดมีจำนวนเกสรตัวผู้ 2-3 อัน เป็นกล้วยไม้ดินที่มีลำต้นค่อนข้างแข็งแรงยิ่งลึกกว่ากล้วยไม้ดินสกุลอื่น ใบพับจีบรูปหอก ช่อดอกออกที่ปลายยอดดอกมีขนาดเล็กสีขาวหรือเหลือง
2. วงศ์ย่อย Cyripedioidae พบทั้งที่เป็นกล้วยไม้อิงอาศัยและกล้วยไม้ดิน ไม่มีลำลูกกล้วย ใบรูปแถบมักหนา ใบเรียงสลับระนาบเดียว ช่อดอกออกที่ปลายยอด มีทั้งดอกเดี่ยวและหลายดอกกลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมเป็นกลีบเดียวกัน
3. วงศ์ย่อย Neottioideae เป็นกล้วยไม้ดินและกล้วยไม้กินซาก ลำต้นอวบท่อนอนและชูส่วนยอดขึ้น หรือเป็นเหง้าอยู่ใต้ดินใบหนานุ่มเรียงเวียนสลับรอบแกน ใบด้านบนอาจมีลายหรือจุดสีชมพูสีเงินหรือสีอื่น ๆ
4. วงศ์ย่อย Orchidoideae มีหัวแบบมันฝรั่งอยู่ใต้ดิน จะสร้างลำต้นเหนือดินในฤดูการที่เหมาะสม ใบมักเป็นรูปรีแกมรูปไข่หรือไข่กลับจำนวนไม่มาก ใบหนาและอวบ เรียงเวียนสลับรอบแกน ช่อดอกออกที่ปลายยอด มีทั้งสั้นและยาว ไม่มีแขนงช่อ ดอกมีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมักเชื่อมติดกัน
5. วงศ์ย่อย Epidendroideae เป็นวงศ์ย่อยที่ประกอบด้วยจำนวนชนิดมากที่สุด มีการเจริญทางด้านข้าง พบทั้งที่เป็นกล้วยไม้ดิน กล้วยไม้หิน และกล้วยไม้อิงอาศัย พบทั้งที่มีและไม่มีลำลูกกล้วย หรือเป็นหัวแบบเผือกที่มีหลายข้อ ใบเรียงเวียนสลับหรือสลับระนาบเดียว มีทั้งดอกเดี่ยวและหลายดอกอาจมีแขนงของช่อ
6. วงศ์ย่อย Vandoideae เป็นวงศ์ย่อยที่ประกอบด้วยจำนวนสกุลมากที่สุดมีการเจริญทางด้านข้างและการเจริญที่ปลายยอด พบทั้งที่เป็นกล้วยไม้ดิน กล้วยไม้อาศัยบนหิน และกล้วยไม้อิงอาศัย ลำต้นมักเป็นรูปทรงกระบอก มีบ้างที่เป็นลำลูกกล้วยแบบหัวเผือก ใบมักมีจำนวนมาก เรียงสลับระนาบเดียว ช่อดอกออกที่ด้านข้างลำต้น (Dressler, 1993)

3.2 การจัดจำแนกตามลักษณะการเจริญเติบโต

ได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ

1. กกล้วยไม้อากาศ (epiphyte)

คือ กกล้วยไม้ที่เกาะอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่นๆ โดยมีรากเกาะติดกับกิ่งไม้หรือลำต้น กกล้วยไม้
อากาศไม่ได้แย่งอาหารจากต้นไม้ที่มันขึ้นอยู่ แต่ได้รับอาหารจากซากอินทรีย์วัตถุ เช่น ใบไม้ที่ร่วง
และมูลฝอย รากกล้วยไม้อากาศชอบการถ่ายเทอากาศและการระบายน้ำที่ดี ผิวงอกของรากมี
สารคล้ายฟองน้ำห่อหุ้มอยู่ซึ่งเรียกว่า "Velamen" ทำหน้าที่อุ้มน้ำจากน้ำฝนและน้ำค้างเก็บไว้เพื่อ
ป้องกันการขาดน้ำ ป้องกันเนื้อเยื่อภายในได้รับบาดเจ็บ และช่วยยึดเกาะติดกับกับต้นไม้
นอกจากนี้รากกล้วยไม้มีคลอโรฟิลล์ (chlorophyll) จึงสามารถสังเคราะห์แสง (photosynthesis)
ได้ กกล้วยไม้อากาศชนิดที่ต้องการแสงที่มีความเข้มสูงจะเจริญอยู่บริเวณยอดและกิ่งบน ๆ ของ
ต้นไม้ที่เกาะอยู่ ส่วนกล้วยไม้อากาศชนิดที่ต้องการแสงความเข้มขึ้นต่ำรวมทั้งพวกที่ไม่สามารถ
ทนต่อสภาพแล้งก็จะเจริญอยู่ส่วนล่างของต้นไม้ที่เกาะ

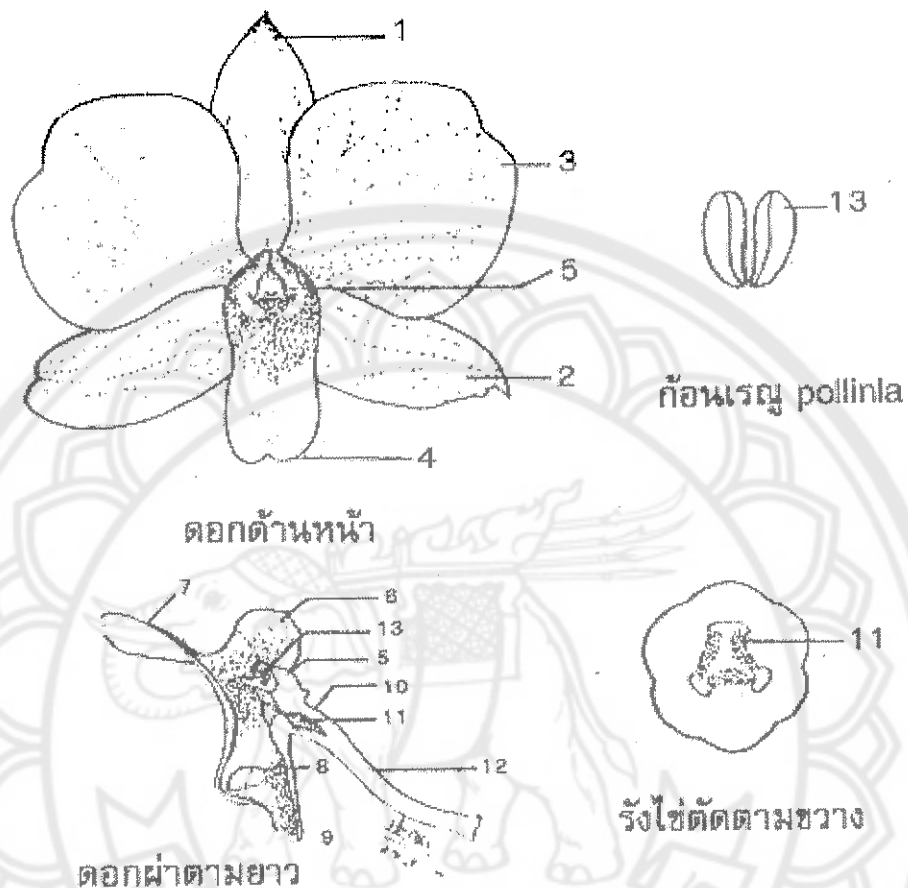
กล้วยไม้อากาศที่ปลูกลงในเชิงพาณิชย์หรือเพื่อการค้าแยกได้เป็นกล้วยไม้ที่มีการ
เจริญเติบโตเป็นลำต้นเดี่ยวไม่มีการแตกกอ (monopodial) เช่น สกุลแวนด้า (*Vanda*) สกุลเข็ม
(*Ascocentrum*) สกุลช้าง (*Rhynchostylis*) สกุลกุหลาบ (*Aerides*) สกุลฟาแลนนอปซิส
(*Phalaenopsis*) ฯลฯ กกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตเป็นกอ (sympodial) เช่น สกุลหวาย (*Dendrobium*)
สกุลออนซิเดียม (*Oncidium*) สกุลแคทลียา (*Cattleya*) เป็นต้น

2. กกล้วยไม้ดิน (terrestrial)

พบขึ้นอยู่ตามพื้นดินส่วนมากเป็นพวกที่มีหัวอยู่ใต้ดินและเป็นและมีการพักตัวตลอดฤดู
แล้งโดยเหลือเพียงหัวที่ฝังอยู่ใต้ดิน เมื่อดอกโรยใบจะเหี่ยวแห้ง เหลือหัวฝังอยู่ในดินตลอดฤดูแล้ง
เช่น กกล้วยไม้สกุลฮาบีนาเรีย (*Habenaria*) สกุลเปคโตลิส (*Pecteilis*) เป็นต้น เมื่อนำมาปลูกลง
ในช่วงฤดูแล้งต้องแยกไว้ต่างหาก ไม่รดน้ำ เพราะจะทำให้หัวเน่า

กล้วยไม้อีกประเภทเป็นพวกรากกิ่งดิน คือ กกล้วยไม้สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*)
พวกนี้จะขึ้นอยู่ตามซอกหินที่มีใบไม้ผุพังทับถมกันอยู่ และเป็นพวกที่ไม่ทิ้งใบ มีสีเขียวตลอดช่วงปี
(ครรรชิต, 2541)

4. ส่วนประกอบกล้วยไม้

ภาพที่ 2 : ส่วนประกอบดอกกล้วยไม้

แหล่งภาพ : <http://web.ku.ac.th/agri/orchid/orchid2.htm> (01/03/51)

1. กลีบชั้นนอกกลีบบน (dorsal sepal)	2. กลีบชั้นนอกคู่ล่าง (lateral sepal)
3. กลีบชั้นใน (petal)	4. ปาก (labellum)
5. เสาเกสร (column)	6. หูกระเปาะ (side lobe)
7. ปลายปาก (midlobe)	8. ฐานเส้าเกสร (column foot)
9. เดือยดอก (mentum)	10. รังไข่ (ovary)
11. ไข่อ่อน (ovule)	12. ก้านดอก (pedicel)
13. ก้อนเรณู (pollinia)	

1. กลีบเลี้ยง(sepal) คือ กลีบที่อยู่ชั้นนอกสุดหรือด้านหลังสุด ทำหน้าที่ห่อหุ้มส่วนประกอบอื่นของดอกไว้ ขณะที่ดอกตูมโดยส่วนใหญ่แล้ว กลีบเลี้ยงของกล้วยไม้มีจำนวน 3 กลีบ รูปร่างและสีสั้นค่อนข้างคล้ายคลึงกัน ยกเว้นในกลุ่มรองเท้านารีมีกลีบเลี้ยง 2 กลีบ

2. กลีบดอก (petal) คือ วงกลีบชั้นในถัดจากกลีบเลี้ยง จำนวน 3 กลีบ มีกลีบหนึ่งเปลี่ยนแปลงรูปร่าง และสีสั้นแตกต่างออกไป เรียกว่า กลีบปากหรือกลีบกระเปาะ (lip, labellum) มักพบกลุ่มเนื้อเยื่อที่ทำหน้าที่สร้างสารให้กลิ่นหรือผลิตน้ำหวาน จะอยู่ที่ส่วนฐานของกลีบปากนี้

3. เสาเกสร (column) เป็นส่วนประกอบที่อยู่ตรงกลางดอก เกิดจากการหลอมรวมกันของก้านเกสรเพศผู้ และ ก้านเกสรเพศเมีย ตำแหน่งของกลุ่มเรณู (pollinium) อยู่ด้านบน และยอดเกสรเพศเมีย(stigma) ที่ส่วนใหญ่ เปลี่ยนลักษณะแผ่ออกเป็นแอ่งไตและ เหนียวอยู่ด้านบนโดยมีจอยเล็ก (rostellum) เป็นส่วนกั้น ในกล้วยไม้บางกลุ่ม เช่น สกุลหวาย (*Dendrobium*) หรือสกุล ก้านก่อ (*Eria*) ส่วนโคนของเสากะสรจะยืดยาวออกไปอย่างชัดเจน ที่เรียกว่า "column foot"

4. จอยเกสรเพศเมีย (rostellum) ทำหน้าที่กั้นแบ่งเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมียไม่ให้เกิดการถ่าย เรณูในต้นเดียวกัน (self-pollination) และมีการปรับตัวเป็นพิเศษในธรรมชาติ คือ หากดอกไม้ไม่ได้รับการผสมหรือ ถ่ายเรณูข้ามดอก (cross-pollination) ในช่วงสุดท้ายเมื่อดอกใกล้โรยจอยนี้จะเหี่ยวลงอย่างรวดเร็ว จนกลุ่มเรณูสัมผัสกับยอดเกสรเพศเมียจนผสมในดอกเดียวกันได้

5. เกสรเพศผู้ (stamen) ประกอบด้วยกลุ่มเรณู (pollinium) และฝาครอบกลุ่มเรณู (anther cap, operculum)

6. กลุ่มเรณู (pollinium) คือ ลักษณะละอองเรณูของเกสรเพศผู้ที่อยู่รวมกัน คล้ายก้อนขี้ผึ้ง อาจเป็นรูปกลม รูปรี คล้ายถุงบางใสหรือขาวขุ่น หรือเป็นเกล็ดเล็กๆจำนวนมาก ติดอยู่บนก้านรองกลุ่มเรณูสั้นๆ (stipe) หรือ บางชนิดไม่มีก้าน เช่น สกุลหวาย (*Dendrobium*) ส่วนใหญ่ที่ปลายก้านจะมีติ่งเหนียว (viscidium) ติดอยู่ ทำหน้าที่ช่วยยึดกลุ่มเรณูให้สามารถเกาะติดกับพาหะถ่ายเรณู (pollinator) ได้โดยง่าย

7. ฝาครอบกลุ่มเรณู (operculum) คือ ส่วนประกอบที่อยู่บนสุดของเสากะสร ทำหน้าที่บังหรือห่อหุ้ม กลุ่มเรณู ทำให้เกิดการผสมได้อย่างมีประสิทธิภาพเฉพาะพาหะที่เหมาะสมโดยสามารถเปิดได้เมื่อมีสิ่งแปลกปลอมหรือแรงจากภายนอกมากกระทบ

8. เกสรเพศเมีย (pistil) ประกอบด้วยส่วนของยอดเกสรเพศเมียและรังไข่ โดยยอดเกสรเพศเมีย (stigma) เป็นแอ่งขนาดเล็กโดยทั่วไปมีลักษณะผิวเรียบบางๆ ด้วยน้ำหวานที่มีลักษณะใสเหนียวอยู่บริเวณด้านหน้าของเสากะสร

9. รังไข่ (ovary) อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าส่วนของวงกลีบดอก (inferior ovary) หรืออยู่ด้านหลังส่วนใหญ่มีลักษณะแคบยาวโดยฝังตัวอยู่ในก้านดอกใกล้กับโคนดอก

10. ก้านดอก (peduncle) คือ ส่วนที่ทำหน้าที่ชูดอกและยึดดอกย่อยให้ติดกับก้านช่อดอก กกล้วยไม้บางชนิด ไม่มีก้านดอก หรือขนาดสั้นมากจนดูไม่คล้ายเป็นก้านดอก

5. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

1. สกุลกุหลาบ (*Aerides*)

กล้วยไม้อิงอาศัยสกุลนี้เรียกในชื่อไทยว่า เอื้องกุหลาบ มีหลายชนิดทุกชนิดที่พบในประเทศไทยล้วนสวยงามและมีกลิ่นหอม ต้นแก่มักจะแตกกิ่งได้โคนต้น รากใหญ่ยาว ใบรูปขอบขนานเรียงขนานซ้ายขวา โคนใบเป็นกาบหุ้มต้น ช่อดอกเกิดตามซอกใบ เหนือเล็กน้อยหรือห้อยลง ส่วนใหญ่ดอกในช่อค่อนข้างดก ขนาดดอก 2-3 เซนติเมตร ดอกบานช่วงฤดูร้อนไปจนถึงช่วงต้นฤดูฝน กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคล้ายกันกลีบปากมีเดือยซึ่งมักจะงอและเบนออกทางด้านหน้า แผ่นกลีบปากหยักเว้าเป็น 3 หยัก หยักกลางอาจจะเป็นแผ่นใหญ่ แผ่กว้างหรือเป็นแถบเล็ก และพับขึ้นไปจรดกับเส้าเกสร หยักด้านข้างทั้งสองตั้งหรือโค้งเข้าหากัน เส้าเกสรค่อนข้างสั้นและปลายจะมีงอยแหลมกลุ่มเรณูเกือบกลม มีร่องแคบและตื้น มี 2 กลุ่ม ยึดติดกับแถบแผ่นเยื่อแคบๆ สกุลกุหลาบเป็นกล้วยไม้ที่เลี้ยงง่าย มีบทบาทสำคัญในการผสมพันธุ์เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ สามารถผสมในสกุลเดียวกัน และผสมข้ามสกุลต่างๆ เช่น ผสมกับสกุลแวนด้าเป็นสกุลแอริโดแวนด้า (*Aeridovanda*) ผสมกับสกุลช้างเป็นสกุลแอริโดสไตลิส (*Aeridostylis*) ในธรรมชาติพบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ป่าดิบ ในประเทศไทย พบ 8 ชนิด

กุหลาบกระเป๋ापิด (*Aerides odorata*) เป็นกล้วยไม้ชนิดเดียวในสกุลกุหลาบ ที่ส่วนปลายปากแคบกว่าหูกและทั้ง 2 ส่วนพับขึ้นมาปิดเส้าเกสรไว้พบขึ้นอยู่ทุกภาคของประเทศไทย กุหลาบกระเป๋ापิดมีลำต้นบิดเป็นเกลียวเล็กน้อย ต้นห้อยย้อยลง มักแตกแขนงเป็นหลายยอด ต้นอาจยาวถึง 1 เมตรครึ่ง เรียงสลับซ้ายขวา ปลายใบหยักไม่เท่ากัน ใบค่อนข้างบางไม่แข็งทื่อ ขอบใบบิดเล็กน้อย โคนใบหุ้มต้น ออกดอกประมาณเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่อดอกยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร และห้อยลง แต่ละช่อมีประมาณ 30 ดอก แต่ละดอกกว้างประมาณ 3 เซนติเมตร กลีบดอกเป็นสีขาวปลายกลีบเป็นสีม่วงอมแดงอ่อนๆ ส่วนปลายปากเป็นสีม่วง เดือยดอกโค้งงอนขึ้นคล้ายเขาคอกมีกลิ่นหอมเหมือนกลิ่นดอกกุหลาบ

กุหลาบกระเป๋าดำเปิด (*Aerides falcata*) พบขึ้นอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย เป็นกล้วยไม้ที่มีปลายปากกว้างอ้าออก ยื่นไปข้างหน้า มีเด็ดยดอกค่อนข้างตรง ช่อนอยู่ใต้ปลายปาก อยู่ชิดขนานกับปลายปาก ใบยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร กว้าง 2-4 เซนติเมตร กุหลาบกระเป๋าดำเปิดออกดอกประมาณเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่อดอกห้อย ช่อรูปทรงกระบอก กลีบปากมี 3 แฉก เปิดกว้าง ริมแผ่นปากเป็นฝอย มีลายสีม่วงแดงแล้วจางเป็นสีขาว พื้นกลีบดอกเป็นสีขาว มีแต้มสีม่วงอมชมพูที่ปลายกลีบ ขนาดดอกประมาณ 2.5 เซนติเมตร ดอกมีกลิ่นหอม

กุหลาบเหลืองโคราช (*Aerides houlettiana*) มีลักษณะดอกคล้ายกุหลาบกระเป๋าดำเปิด แต่มีพื้นกลีบเป็นสีเหลืองแทนที่จะเป็นสีขาว ดอกมีกลิ่นคล้ายกลิ่นตะไคร้ ความยาวของใบและของช่อดอกจะสั้นกว่ากุหลาบกระเป๋าดำเปิด ในประเทศไทยพบเฉพาะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กุหลาบเหลืองโคราชออกดอกประมาณเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม จุดเด่นของกุหลาบเหลืองโคราชอยู่ตรงที่มีสีเหลือง ในแต่ละต้นจะมีความผิดเพี้ยนกันไป คือ อาจมีสีเหลืองเข้ม เหลืองอ่อน หรือบางต้นแทบไม่มีสีเหลืองเลย ในการคัดพันธุ์ควรเลือกสีเหลืองเข้มเป็นหลัก

กุหลาบแดง (*Aerides crassifolia*) เป็นกุหลาบที่มีเด็ดยดอกยาวเห็นได้ชัดเจน เด็ดยอนขึ้นและไม่ชอนตัวอยู่ใต้ปลายปาก ใบยาวประมาณ 10-18 เซนติเมตร กว้างประมาณ 4-5 เซนติเมตร ใบหนา ผิวใบอาจย่นมาก หรือน้อย โดยย่นตามขวางของใบ กุหลาบแดงออกดอกในเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม มีช่อดอกสั้น ช่อหนึ่งมีประมาณ 10 ดอกเท่านั้น ดอกมีสีม่วงแดง การจัดระเบียบดอกในช่อไม่งดงามเหมือนกล้วยไม้กุหลาบชนิดอื่น

กุหลาบอินทจักร (*Aerides flabellata*) เป็นกุหลาบเด็ดยาวชนิดเดียวที่ฝากรอบอับเรณู กว้าง และมนซึ่งชนิดอื่นจะแหลมเป็นปากกา ในประเทศไทยพบเฉพาะทางภาคเหนือ กุหลาบอินทจักรมีก้านช่อดอกค่อนข้างแข็ง ช่อดอกตั้ง ออกดอก 5-10 ดอก กลีบเลี้ยง และกลีบดอกมีลักษณะคล้ายกัน สีเขียวอมเหลืองและมีแต้มสีน้ำตาลอมม่วง กลีบปากเป็น 3 หยัก สีขาวมีจุดสีชมพูอมม่วง ขอบจักเป็นฟันเลื่อย ดอกขนาด 2-3 เซนติเมตร จุดเด่นของกุหลาบชนิดนี้อยู่ที่เด็ดยาว และงอน จนปลายเด็ดยกกลับเข้าไปหาตัวดอก

กุหลาบน่าน กุหลาบเอราวัณ กุหลาบไอยรา (*Aerides rosea*) เป็นพวกที่มีเด็ดยดอกสั้นมาก เห็นเป็นตุ่มขนาดใหญ่ มีปลายปากเป็นรูปสามเหลี่ยมชัดเจน ปลายใบหยักกลางแต่หยักไม่เท่ากัน ในประเทศไทยพบทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเท่านั้น และพบน้อยมาก นอกจากนี้ กุหลาบน่านช่อดอกมีก้านส่งแข็ง สีเขียวลง แต่ส่วนช่อที่ติดดอกจะโค้งห้อยลง ถ้าต้นสมบูรณ์ ช่อดอกจะแตกแขนง ดอกเบียดกันแน่น ดอกใหญ่ประมาณ 2-3 เซนติเมตร กลีบดอกสีขาว มีแต้มสีม่วงแดง ที่ปลายกลีบมีจุดม่วงแดงประปราย ปากสีม่วงแดง ออกดอกในเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน

กุหลาบมาลัยแดง (*Aerides multiflora*) มีลักษณะดอกคล้ายกุหลาบนำน แตกต่างกันที่ปลายปาก คือ ปากของกุหลาบนำนเป็นรูปสามเหลี่ยม แต่ปากของกุหลาบมาลัยแดงเป็นรูปหัวใจ ปลายสุดของปากป้านและหยักกลาง กุหลาบมาลัยแดงมีลำต้นแข็งแรง ใบหนาโค้ง ซ้อนกันถี่ ใบกว้างประมาณ 2.5-4 เซนติเมตร ยาวประมาณ 15-25 เซนติเมตร ช่อดอกโค้งห้อยยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร ก้านช่อมักมีสีคล้ำเกือบดำ ออกดอกเบียดชิดกันแน่นช่อ โดยทั่วไปจะมีกลีบดอกสีม่วงแดง มักจะมีสีจางจนถึงขาวที่โคนกลีบ และสีจะเข้มขึ้นจนสุดที่ปลายกลีบช่อดอก จะแตกแขนงถ้าเลี้ยงให้สมบูรณ์ และอากาศเย็น

กุหลาบชมพูกระเปาะ หรือพวงชมพู (*Aerides krabiensis*) กุหลาบชมพูกระเปาะมีขนาดเล็กมากเมื่อเปรียบเทียบกับกล้วยไม้ชนิดอื่นๆ ในสกุลกุหลาบ เป็นกุหลาบที่ต้นมักแตกเป็นกอ ใบแคบหนา โค้งงอและห่อเป็นรูปตัววี ปลายใบแหลม ผิวใบมีจุดประสีม่วงแดงอยู่ทั่วไป และปรากฏมากขึ้นเมื่อถูกแดดจัดหรืออากาศแห้งแล้งเช่นเดียวกับใบเข็มแดง กุหลาบชมพูกระเปาะออกดอกกระหว่างเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม ช่อเอนขนานไปกับใบ ปลายช่อโค้งลง บางต้นพบช่อดอกแตกแขนงด้วย มีเดือยดอกสั้นมาก ปลายปากกว้างมน ดอกมีพื้นขาว มีจุดประสีม่วงแดง หรือชมพูเข้มกลางแผ่นปากมีสีแดงเข้ม ดอกคล้ายกุหลาบมาลัยแดง หรือกุหลาบนำน จุดสังเกต คือ ลักษณะของปลายปากที่แตกต่างกัน คือ กุหลาบนำนปลายปากเป็นรูปสามเหลี่ยมชัดเจน กุหลาบมาลัยแดง ปลายปากป้านและหยักกลาง ส่วนกุหลาบชมพูกระเปาะปลายปากกว้างและมน

2.สกุลเข็ม (*Ascocentrum*)

กล้วยไม้อิงอาศัย ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดกลางพบตามป่าเบญจพรรณและป่าดิบแล้ง ต้นค่อนข้างสั้น กลม แข็ง ใบเรียงสลับในระนาบเดียวกัน และซ้อนค่อนข้างแน่นทำให้ต้นมีลักษณะเป็นแผง พวกหนึ่งมีแผ่นใบแคบ หนา แข็ง ขอบสองข้างพับขึ้นเป็นรางอีกเป็นเส้นกลม ช่อดอกออกตามซอกใบ และตั้งตรงหรือเอนเล็กน้อย แต่ละต้นมักจะมีหลายช่อ ดอกขนาดเล็กและค่อนข้างดก และบานทนหลายวัน บางชนิดนานกว่า 1 อาทิตย์ ทุกชนิดสีสด กลีบเลี้ยงและดอกคู่ข้างมีขนาดและรูปร่างใกล้เคียงกันกลีบปากมีเดือยยาว ส่วนปลายกลีบปากเล็กและคล้ายลิ้น กลุ่มเรณูค่อนข้างกลมมีรอยบุ๋มลึก มี 2 กลุ่ม ยึดติดกันด้วยเยื่อบาง ๆ ในประเทศไทยพบ 4 ชนิดเกือบทุกชนิดมีการนำไปปรับปรุงพันธุ์ ดังนี้

เข็มแดง (*Ascocentrum curvifolium*) ใบมีสีเขียวอ่อน ค่อนข้างอวบน้ำ ใบแคบ โค้ง เรียว ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ในฤดูแล้งขอบใบจะปรากฏจุดสีม่วงประปรายและจะหนาแน่นขึ้นเมื่อแล้งเพิ่มมากขึ้น ดอกสีแดงอมส้ม ดอกโตประมาณ 1.5 เซนติเมตร ช่อดอกรูปทรงกระบอก ตั้งตรง แข็ง ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร ดอกแน่นช่อ บานทนนับเป็นสัปดาห์ ออกดอกในช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม

เข็มแสด (*Ascocentrum miniatum*) พบกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติ ในทุกภาคของประเทศไทย ทั้งในลักษณะภูมิประเทศที่ราบ และที่เป็นภูเขา จึงสามารถปลูกเลี้ยงได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย เข็มแสดมีลำต้นไม่สูงนัก ใบเรียงซ้อนกันแน่น ใบอวบหนา ปลายใบเป็นพื้นแหลม และโค้งเล็กน้อย ใบสีเขียวแก่ และอาจมีสีม่วงบ้างเล็กน้อย เมื่อมีสภาพอากาศแห้งแล้ง ใบยาวประมาณ 20 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร ดอกมีกลีบหนา ผิวกลีบเป็นมันสีส้ม หรือสีเหลืองส้ม ขนาดดอกโตประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร ช่อดอกเป็นรูปทรงกระบอก ดอกแน่นช่อ ช่อหนึ่งอาจมีมากกว่า 50 ดอก ออกดอกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม

เข็มม่วง (*Ascocentrum ampullaceum*) เข็มม่วงมีลำต้นตั้งแข็ง ใบแบนกว้าง ปลายตัด และมีพื้นแหลมๆ ไม่เท่ากัน ใบยาวประมาณ 15 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร ใบสีเขียวคล้ำ ในฤดูแล้งใบจะมีจุดสีม่วงเล็กน้อย ดอกสีม่วงแดง ก้านดอกสั้นเป็นสีเขียวกับดอก เดี่ยวดอกยาวดอกโตประมาณ 2 เซนติเมตร ช่อดอกตั้งตรงรูปทรงกระบอก ยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ดอกแน่น ช่อหนึ่งมีประมาณ 30 ดอก มักออกดอกบริเวณส่วนล่างของลำต้น ออกดอกในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม

เข็มหนู (*Ascocentrum semiteretifolium*) เป็นกล้วยไม้ที่มีใบเป็นแบบใบกลม มีร่องลึกทางด้านบนของใบ ใบกว้างประมาณ 5 มิลลิเมตร มีดอกสีม่วงอ่อน มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทย พบที่ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ระดับความสูง 1,800-1,900 เมตรจากระดับน้ำทะเล เป็นกล้วยไม้ที่ค่อนข้างหายาก

กล้วยไม้สกุลเข็มเป็นกล้วยไม้ที่ดอกมีสีสันสดใส มีช่อดอกแข็งชูตั้งขึ้นเป็นรูปทรงกระบอก ดอกแน่นเป็นระเบียบ สามารถให้ดอกพร้อมกันได้หลายช่อ ปลูกเลี้ยงง่าย จึงนิยมนำกล้วยไม้สกุลเข็ม (*Ascocentrum*) ผสมข้ามสกุลกับกล้วยไม้สกุลแวนด้า (*Vanda*) เป็นกล้วยไม้ลูกผสมแอสโคแซนด้า (*Ascocenda*) ซึ่งจะทำได้กล้วยไม้ที่มีสวยงามขึ้น ออกดอกดกขึ้น ดอกบานทนและปลูกเลี้ยงง่ายขึ้น ซึ่งจะแยกเป็นดังนี้

ลูกผสมแอสโคแซนด้าระดับแรก

หมายถึงแอสโคแซนด้าที่เกิดจากการผสมระหว่างแวนด้ากับเข็มโดยตรง เป็นแอสโคแซนด้าที่มีสายพันธุ์แวนด้าและเข็มอย่างละครึ่ง แอสโคแซนด้าระดับแรกมีคุณสมบัติเด่นอยู่หลายประการ เช่น สีของดอกที่สดใสสวยสะดุดตา สำหรับรายละเอียดต่างๆ เช่น จุดประ หรือแต้มสีต่างๆ ที่ปรากฏบนดอกแวนด้าจะเลือนลงหรือเหลือเพียงจุดละเอียดประปรายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ขนาดของดอกจัดอยู่ในประเภทดอกขนาดกลาง (Intermediate type) ช่อดอกรูปทรงกระบอกตั้ง มีจำนวนดอกภายในช่อมากกว่าแวนด้า แอสโคแซนด้าระดับนี้จะมีนิสัยเลี้ยงง่าย โตเร็ว และให้ดอกตลอดทั้งปีในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย เช่น

- แอสโคแซนด้า คาที้ เออร์นี (*Ascocenda Kathy Arne*) เป็นลูกผสมระหว่าง แวนด้า เจนท ฟูกูโตะ (*Vanda Janet Fukudo*) กับ เช็มแดง (*Ascocentrum curvifolium*)
- แอสโคแซนด้า เมม จิม วิลกินส์ (*Ascocenda Mem Jim Wilkins*) เป็นลูกผสมระหว่าง แวนด้า เจนนี่ ฮาซิมโตะ (*Vanda Jennie Hashimoto*) กับ เช็มแดง (*Ascocentrum curvifolium*)
- แอสโคแซนด้า ฟลอริด้า ซันเซต (*Ascocenda Florida Sunset*) เป็นลูกผสมระหว่าง แวนด้า เจฟเฟรย์ (*Vanda Feffrey*) กับ เช็มแดง (*Ascocentrum curvifolium*)
- แอสโคแซนด้า ครายเซ่ เป็นลูกผสมระหว่าง แวนด้า ลามเมลเลด้า กับ เช็มแดง
- แอสโคแซนด้า สาคริก เป็นลูกผสมระหว่าง แวนด้า เซนเดอร์เรียน่า กับ เช็มแดง
- แอสโคแซนด้า เบบี้บลู (*Ascocenda Baby Blue*) เป็นลูกผสมระหว่าง ฟ้ามุ่ยน้อย (*Vanda coerulescens*) กับ เช็มม่วง

ลูกผสมแอสโคแซนด้าระดับสอง

หมายถึง ลูกผสมแอสโคแซนด้าที่เกิดจากการใช้แอสโคแซนด้าระดับแรกที่ถูกเลี้ยงจนออกดอกแล้วมาผสมกลับไปหาแวนด้าไบแบนหรือเช็มอีกที ลูกผสมแอสโคแซนด้าระดับสองที่เกิดจากการผสมกลับไปหาแวนด้าพบว่า มีขนาดต้นโตขึ้น ขนาดดอกใหญ่ขึ้น บางต้นมีขนาดดอกเท่าแวนด้า ส่วนลูกผสมแอสโคแซนด้าระดับสองที่เกิดจากการผสมกลับไปหาเช็มพบว่า ต้นมีขนาดและรูปทรงเล็กลง ทั้งขนาดดอกก็เล็กลงกว่าแอสโคแซนด้าระดับแรก แต่สีดอกจะดูสดใสสดุดตาขึ้น สำหรับลูกผสมแอสโคแซนด้าระดับสองมีดังนี้

- แอสโคแซนด้า มีด้าแซนด์ (*Ascocenda Medasand*) เป็นลูกผสมระหว่างแอสโคแซนด้า มีด้า อาร์โนลด์ (*Ascocenda Meda Arnold*) กับ แวนด้า เซนเดอร์เรียน่า (*Vanda sanderiana*)
- แอสโคแซนด้า จิม ลิม (*Ascocenda Jim Lim*) เป็นลูกผสมระหว่าง แอสโคแซนด้า มีด้า อาร์โนลด์ (*Ascocenda Meda Arnold*) กับ แวนด้า เบนโซนิอิ (*Vanda bensonii*)
- แอสโคแซนด้า บีวิทเซด (*Ascocenda Bewitched*) เป็นลูกผสมระหว่าง แอสโคแซนด้า มีด้า อาร์โนลด์ (*Ascocenda Meda Arnold*) กับ แวนด้า บิล ซัตตัน (*Vanda Bill Sutton*)
- แอสโคแซนด้า ซาราวัก (*Ascocenda Sarawak*) เป็นลูกผสมระหว่าง แอสโคแซนด้า มีด้า อาร์โนลด์ (*Ascocenda Arnold*) กับ แวนด้า บอร์เนียว (*Vanda borneo*)
- แอสโคแซนด้า ลิลเลียน ยูริโกะ นิเวอิ (*Ascocenda Lilian Yuriko Nivei*) เป็นลูกผสมระหว่าง แอสโคแซนด้า โอฟีเลีย (*Ascocenda Ophelia*) กับ แวนด้า บอสชียิ (*Vanda Boschii*)

- แอสโคแซนด้า แยบ กิม ไฮ (*Ascocenda Yap Kim Hei*) เป็นลูกผสมระหว่าง แอสโคแซนด้า โอฟีเลีย (*Ascocenda Ophelia*) กับ ฟ้ามูย (*Vanda coerulea*)

3.สกุลสิงโตกลอกตา (*Bulbophyllum*)

มีจำนวนมากกว่าสกุลหวาย ในประเทศไทยมีมากกว่า 130 ชนิด มักจะเรียกว่า สิงโตกลอกตา หรือใช้ชื่อสิงโตนำหน้าคำอื่นๆ ตามลักษณะดอกหรือช่อดอก ต้นของสกุลนี้มีขนาดกลางจนถึงเล็ก หัวเจริญอยู่บนเหง้า แต่ละหัวเปลี่ยนแปลงมาจากการขยายขนาดของปล้องเพียง 1 ปล้อง มีรูปลักษณะและขนาดแตกต่างกันหลายหลาย ปลายสุดมีใบ 1-2 ใบ ใบมักจะมีรูปแถบ มีทั้งพวกที่ทั้งใบและไม่มีทั้งใบ ลักษณะเฉพาะของสกุลนี้ คือกลีบปากติดกับส่วนปลายคางของเส้าเกสรที่ยึดตัวออกไปในลักษณะคล้ายบานพับ ทำให้กลีบปากสั้นไหวได้ง่าย กลุ่มอับเรณู มี 2 คู่ แต่ละคู่มีเยื่อบาง ๆ ติดกัน เส้าเกสรค่อนข้างสั้น

4.สกุลคาแลนเธ (*Calanthe*)

เป็นกล้วยไม้ดิน มักจะทั้งใบก่อนออกดอก พบขึ้นตามป่าสน ป่าดิบแล้งในที่ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น และชอบขึ้นในที่ที่มีร่มเงาหัวมีลักษณะอวบน้ำ หรือบางชนิดต้นสั้นและมีใบคลุมใบยาวและมีรอยพับจีบตามยาว คล้ายสกุลสเปทโทกลอตติส (*Spathoglottis*) ช่อดอกเกิดทางด้านข้างของหัวหรือจากซอกใบ ยาว 20-60 เซนติเมตร ส่วนใหญ่มีขนตลอดช่อ ดอกเกิดช่วงปลายของช่อ ทอยบานเป็นเวลานาน ดอกขนาดใหญ่มีขนตลอดช่อ ดอกเกิดช่วงปลายของช่อ ห้อยบานเป็นเวลานาน ดอกขนาดใหญ่มีขนตลอดช่อ ดอกเกิดช่วงปลายของช่อ ส่วนที่เหลือของกลีบปากมักจะยาว 3 แฉก แฉกกลางปลายเว้าลึกต่างกันในแต่ละชนิด เส้าเกสรสั้นและมีส่วนหน้าของเส้าเกสรยึดตัวมาเชื่อมกับโคนกลีบดอก ทำให้ดูคล้ายเส้าเกสรติดอยู่ที่โคนของกลีบปาก กลุ่มอับเรณูมี 8 กลุ่มแยกเป็นชุดละ 4 อัน ในประเทศไทย พบ 15 ชนิด

5.สกุลซีโลจีเน (*Coelogyne*)

ในประเทศไทยมีประมาณ 25 ชนิด ลักษณะคล้ายสกุลสิงโตกลอกตา (*Bulbophyllum*) แต่ใบจะหนาและน้อยกว่า และเห็นเส้นใบตามยาวหลายเส้นชัดเจน บางชนิดใบจีบพับตามยาวและส่วนใหญ่มี 2 ใบ ช่อดอกเกิดที่ยอดของหัวหรือยอดของแขนงใหม่ที่ยังไม่สร้างหัว อาจจะมีใบประดับชั้นคลุมที่ปลายยอดหรือโคน หรือกลางก้านช่อ ลักษณะเฉพาะของดอก คือ กลีบปากติดอยู่ที่ฐานรองดอกตรงโคนเส้าเกสร กลีบดอกมักจะแคบกว่ากลีบเลี้ยงมาก ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแถบแคบ กลีบปากส่วนโคนกว้างกว่าส่วนปลาย ด้านข้างมีส่วนยื่นโค้งขึ้นไป แนวกลางกลีบมีสันแคบหรือหนูนชัดเจน และเส้าเกสรค่อนข้างผอมยาว ส่วนปลายตรงขอบด้านข้างแผ่ออกเป็นปีก กลุ่มอับเรณูมี 2 คู่ มีเยื่อเหนียว ๆ ยึดแต่ละคู่ และระหว่างคู่

6. สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*)

กล้วยไม้สกุลนี้เป็นอีกสกุลหนึ่งที่นิยมปลูกอย่างแพร่หลายและเป็นสกุลใหญ่ ในประเทศไทยพบถึง 19 ชนิดบางชนิดขึ้นตามพื้นดิน บางชนิดเป็นกล้วยไม้อิงอาศัย มีหัวสั้นหรือยาว ใบเป็นแถบยาวค่อนข้างแข็ง หรือเป็นแผ่นรูปรี โคนใบซ้อนถี่หุ้มหัวไว้ ช่อดอกมักจะยาว ในบางชนิดตั้งหรือโค้ง บางชนิดห้อยลง ดอกค่อนข้างโต กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคู่ข้างคล้ายกัน กลีบปากมีหูปากตั้งและขีดเส้นเกสร กลางกลีบมีเยื่อหนูนเป็นสันตามยาว 2 แนว เส้นเกสรยาวและโค้งเล็กน้อย บางชนิดมีกลุ่มเรณู 2 กลุ่มแต่ละกลุ่มเว้าลึก บางชนิดมีกลุ่มเรณู 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มยึดติดกับแผ่นเยื่อ กว้างและสั้นส่วนใหญ่ดอกกล้วยไม้สกุลนี้จะบานทน และดอกในท่อนจะทยอยบานเป็นเวลานาน

7.สกุลหวาย (*Dendrobium*)

เป็นสกุลที่มีจำนวนมากที่สุด ในประเทศไทยมีมากกว่า 150 ชนิด ลักษณะต้นทั้งแบบที่เป็นลำกลมยาวคล้ายหวายย่อส่วน ลำต้นรูปกล้วย รูปกระสวย รูปเหลี่ยม ตลอดจนพวกที่ลำต้นผอมยาวคล้ายเส้นลวด ลักษณะการเจริญเติบโตส่วนใหญ่เป็นแบบเจริญทางด้านข้าง จากมักจะมีขนาดเล็ก ลักษณะที่สำคัญของสกุลคือ ดอกมีกลุ่มเรณูรูปรี 2 คู่ และเป็นกลุ่มเรณูที่ไม่มีก้านหรือแผ่นเยื่อบางๆเชื่อมระหว่างคู่ ฝาปิดอับเรณูค่อนข้างกลมและร่วงง่าย เส้นเกสรสั้น แต่มักจะมีส่วนฐานเจริญยึดยาวคล้ายคาง ซึ่งเป็นส่วนที่กลีบเลี้ยงด้านข้างติดทาบตลอดตามยาว กลีบปากติดอยู่ที่ปลายสุดของส่วนคางลักษณะของดอกตรงบริเวณนี้คล้ายถุงสำหรับกล้วยไม้สกุลหวายที่เป็นกล้วยไม้ที่อยู่ในป่าของไทย มีหลายชนิดอันได้แก่พวก "เอื้อง" ต่างๆ เช่น

เอื้องผึ้ง (*Dendrobium aggregatum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยป้อมสั้นและเบียดกันแน่น ลักษณะใบแข็งหนาสีเขียวจัด ออกดอกในช่วงเดือนมีนาคม ก้านช่อดอกอ่อนโค้งลงมาช่อหนึ่งมีหลายดอก พื้นดอกสีเหลืองอ่อน ปากสีเหลืองเข้ม ขนาดดอกโตประมาณ 3 เซนติเมตร

เอื้องม่อนไข (*Dendrobium thyrsoiflorum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมค่อนข้างกลม หรือแบนโคนเล็ก และใหญ่ด้านบน สีเขียว ลำลูกกล้วยลำหนึ่งๆ มีใบประมาณ 3-4 ใบออกดอกเป็นช่อ ช่อดอกห้อยเป็นพวงยาว

เหลืองจันทร์บูรณ์ (*Dendrobium friedericksianum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีถิ่นกำเนิดแถบจังหวัดจันทบุรี เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยลักษณะเป็นโคนเล็กแล้วค่อยโป่งไปทางตอนปลาย ขนาดลำยาวมาก บางต้นยาวถึง 75 เซนติเมตร เมื่อดำแก่จะเป็นสีเหลืองโดยด้านข้างของลำจะมีใบอยู่ทั้งสองข้าง ออกดอกในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ช่อดอกออกตามข้อของลำ ออกดอกเป็นช่อๆ ละ 2-4 ดอก

เอื้องพวงหยก (*Dendrobium findlayanum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยสีเขียวเหลือง ยาวประมาณ 30–70 เซนติเมตร และโป่งเป็นข้อๆ ลักษณะใบยาวรี เมื่อลำแก่จะทิ้งใบ ออกดอกตามข้อๆ ละประมาณ 2 ดอก กลีบดอกสีม่วงอ่อนโคนกลีบสีขาว ปากสีเหลืองเข้ม ขอบปลายปากเป็นรูปหัวใจ

เอื้องช้างน้ำว (*Dendrobium pulchellum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยลักษณะกลม ต้นอ่อนเป็นเส้นสีม่วงลักษณะใบรูปไข่ยาวประมาณ 10–15 เซนติเมตร เมื่อลำแก่แล้วจะทิ้งใบ แตกข้อห้อยที่ปลายลำ ออกดอกในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ข้อหนึ่งมี 5–7 ดอก กลีบดอกเป็นสีเหลืองอ่อนมีเส้นเหลืองชมพู ปากรูปไข่กลมแบนแฉกล่างมีแต้มสีเลือดหมู 2 แต้ม กลีบนอกเป็นรูปใบภายในกลีบเป็นรูปไข่ ขนาดดอกโตประมาณ 5–7 เซนติเมตร

เอื้องมัจฉานุ (*Dendrobium farmeri*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยลักษณะเป็นพู่ ตอนบนใหญ่ตอนล่างเล็กรูปสี่เหลี่ยมยาวประมาณ 20–30 เซนติเมตร ลำลูกกล้วยแต่ละลำมีใบ 3–4 ใบ ลักษณะใบเป็นรูปไข่ยาวประมาณ 10–15 เซนติเมตร ออกดอกในเดือนมีนาคม ดอกเป็นข้อห้อยยาวประมาณ 15–25 เซนติเมตร ข้อหนึ่งมีหลายดอก ก้านช่อดอกยาว ดอกหลวม ทั้งกลีบดอกนอกและในมีสีม่วง ชมพู หรือขาว ปากสีเหลืองมีขนเป็นกำมะหยี่ ขนาดดอกโตประมาณ 5 เซนติเมตร

เอื้องเงินหลวง (*Dendrobium formosum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยตั้งตรง กลมค่อนข้างอ้วน ความยาวประมาณ 30–50 เซนติเมตร ที่กาบใบมีขนสีดำลักษณะใบรูปไข่ยาวรี ยาวประมาณ 10–15 เซนติเมตร ปลายใบมี 2 แฉกไม่เท่ากัน ออกดอกที่ยอด ช่อดอกสั้น ข้อหนึ่งๆ มี 3–5 ดอก กลีบดอกมีสีขาว ปากสีเหลืองส้มโคนปากขอบปลายปากเว้า มีสันนูนสองสันจากโคนออกมาถึงกลางปาก ขนาดดอกโตประมาณ 10 เซนติเมตร

เอื้องเงิน (*Dendrobium draconis*) มีลักษณะลำต้นคล้ายกับเอื้องเงินหลวง แต่จะมีลำและใบสั้นกว่าก้านช่อดอกสั้น มีดอกประมาณ 2 ดอกขึ้นไป ดอกเล็กกว่าเอื้องเงินหลวงเล็กน้อย กลีบขาว ปากสีส้มอมแดง ขนาดดอกโตประมาณ 8 เซนติเมตร

เอื้องสายประสาธ (*Dendrobium primulinum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วย รูปทรงตรงหรือโค้งเล็กน้อย ตามยาวประมาณ 30–45 เซนติเมตร ใบเล็กลงไปทางยอด ใบตัดเฉียงๆ ตามยาวประมาณ 10 เซนติเมตร เมื่อใบแก่แล้วจะทิ้งใบ และออกดอกตามข้อที่ทิ้งใบแล้ว ออกดอกในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ดอกเป็นข้อๆ ละ 1–2 ดอก ลักษณะกลีบดอกนอกและในยาวรีเท่ากัน สีม่วงอ่อน ปากรูปกรวยเป็นวงกลมสีเหลืองมะนาว ขนาดดอกโตประมาณ 5–7 เซนติเมตร

เอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยรูปทรงหลายเหลี่ยม โดยจะมีตอกลางลำไปง แล้วเรียวยลงมาโคนและยอด ความยาวประมาณ 20-50 เซนติเมตร เมื่อลำแก่จะมีสีค่อนข้างเหลืองตอบนของลำจะมีใบอยู่ 4-5 ใบ ยาวประมาณ 20-30 เซนติเมตร ในกอหนึ่งๆ จะออกดอกเป็นช่อ แต่ละช่อดอกจะห่างไม่แน่นอน ดอกมีสีส้มสด ปากสีส้ม ขนาดดอกโตประมาณ 5 เซนติเมตร

แววมยุรา (*Dendrobium fimbriatum* var. *oculatum*) เป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วยยาวกว่า 60 เซนติเมตร ใบอยู่บนยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ออกดอกในเดือนเมษายน-พฤษภาคม ช่อดอกห้อยยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ช่อหนึ่งมี 7-15 ดอก กลีบนอกยาวรี กลีบในเป็นรูปไข่สีเหลือง ปากมีสีเข้มกว่ากลีบดอก

เอื้องดอกมะขาม (*Dendrobium delacourii* Guill.) ชื่อท้องถิ่น เอื้องข้าวเหนียวลิง, เอื้องมะขาม ลักษณะลำต้นเป็นลำยาวรูปไข่ ขนาดยาวประมาณ 3 - 4 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1.5 เซนติเมตร ใบเป็นแบบใบหอก ขนาดใบกว้างประมาณ 1.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 3 - 4 เซนติเมตร จะออกดอกระหว่างเมษายน - มิถุนายน ช่อดอกเกิดที่บริเวณยอด ช่อดอกยาว 8 - 10 เซนติเมตร ขนาดดอกประมาณ 2 เซนติเมตร ช่อละ 8 - 10 ดอก ดอกมีสีเหลือง ปากดอกมีสีน้ำตาลแกมแดง ปากดอกมีครุย ปลายครุยมีปุ่มเล็กๆ

8. สกุลม้าวิ่ง (*Doritis*)

พบขึ้นตามพื้นทรายชอกหิน หรือบนหิน ตามป่าโปร่ง ม้าวิ่งมีต้นสั้นใบหนาและค่อนข้างกว้าง เรียงสลับ ซ้ายขวา ใบมักจะมีสีเขียวอมม่วงแดง ช่อดอกแข็งและยาวตรง เกิดจากโคนต้นมีดอกและปลายช่อ บานติดต่อกันไปเป็นเวลานาน กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคู่ข้างมักจะกางและลู่ ออกไปด้านหลังทำให้เห็นเส้นเกสรเด่นชัด โคนเส้นเกสรยึดตัวยาว ด้านข้างมีกลีบเลี้ยงคู่ข้างติดอยู่ ปลายสุดเป็นกลีบปาก ซึ่งมีช่วงกลางโค้งขึ้น ปลายพับลง หูปากตั้ง ถัดจากหูปากมีเยื่อเจริญขึ้นไป เป็นเงี่ยงข้างละเส้น แนวกลางกลีบมีเยื่อหนูนเป็นสันตามยาว 2 แนว กลุ่มเรณูรูปเกือบกลม ขนาดไม่เท่ากัน มี 2 คู่ ยึดติดกับแถบเยื่อบางใสและยาว

กล้วยไม้สกุลนี้มีเพียงชนิดเดียวที่คนไทยในวงการกล้วยไม้รู้จัก นำมาปลูก และใช้ในการผสมพันธุ์ เพื่อพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมคือ ม้าวิ่ง (*Doritis Pulcherrima*) ซึ่งมีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย ทั้งในภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ภายในชนิดเดียวกันนี้มีสายพันธุ์ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากพันธุ์ที่พบทั่วไป มีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่โดยเฉพาะคือ พันธุ์แดงอุบล (*Doritis pulcherrima* Var. *buyssoniana*) มีขนาดของต้น ใบ ช่อดอก และดอกใหญ่กว่าพันธุ์ธรรมดาซึ่งพบอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานีจึงได้ชื่อว่า แดงอุบล

9. สกุลแกรมมาโตฟิลลัม (*Grammatophyllum*)

กล้วยไม้อิงอาศัย ขึ้นบนกอ บนคบไม้ ลำใหญ่ กล้วยไม้ชนิดนี้พบขึ้นตามป่าดิบชื้น ลักษณะเด่นของกล้วยไม้สกุลนี้อีกอย่างหนึ่งคือ รากมีจำนวนมากเกาะกันแน่นและแตกแขนงที่ปลาย รากเกิดที่โคนต้นเป็นเส้นแข็งและฟู ใบเป็นแถบยาว ผิวมัน เรียงสลับซ้ายขวา โคนใบหุ้มตั้งแต่กลางต้นขึ้นไป ส่วนต่ำลงไปใบมักจะร่วง ช่อดอกเกิดช่วงปลายต้นที่ยังมีใบมักจะร่วง ช่อดอกเกิดช่วงปลายต้นที่ยังมีใบ ช่อดอกตั้งหรือห้อยลง ดอกขนาดใหญ่ กลีบปากสั้นกว่ากลีบอื่นๆปากตั้งหรือรุ่มเข้าหากัน แนวกลางกลีบเยื่อมีเยื่อเป็นสันตามยาว 3 แนว เล้าเกสรโค้งเล็กน้อย กลุ่มเรณู 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเป็นร่องลึก แผ่นเยื่อบางใสยึดกลุ่มเรณู รูปคล้ายอักษร B ในประเทศไทยพบเพียง 1 ชนิดเป็นชนิดที่มีต้นใหญ่โต ต้นถือว่าเป็นราชินีกล้วยไม้ และเป็นกล้วยไม้ที่มีขนาดใหญ่โตที่สุดในโลก คือ แกรมมาโตฟิลลัม สเปซิโอซั่ม (*Grammatophyllum speciosum*) ซึ่งคนไทยนิยมเรียกกันว่า เอื้องเพชรหึง หรือว่านเพชรหึง หรือว่านหางช้าง

10. สกุลฮาบินาเรีย (*Habenaria*)

เป็นไม้ล้มลุกหลายฤดู ขึ้นตามพื้นดินมีหัวอยู่ใต้ดิน เสร้าต้นใบและดอกในฤดูฝน หลังจากมีดอกและผลส่วนเหนือดินจะตายไปคงเหลือแต่หัวที่อยู่ใต้ดิน มักจะมีรูปรีผิวเรียบ สีน้ำตาลอ่อน ใบลักษณะค่อนข้างอ่อน ช่อดอกเกิดจากยอด ลักษณะเฉพาะของดอกคือเล้าเกสรสั้น มีอับเรณู 1 คู่ รูปคล้ายไขปลา วางตัวในแนวนอน ปลายที่หันไปสู่กลีบปากเรียวยาวเล็กลงเป็นตุ่มกลมๆ กลุ่มเรณูประกอบด้วยกลุ่มเรณูย่อยเป็นจำนวนมาก ลักษณะเป็นแผ่น เรียงตัวในแนวตั้งบนแผ่นยึด โคนของเล้าเกสรได้อับเรณูด้านหน้าแต่ละข้างมีติ่ง (stigma lobe) กลมยาวกลีบปากมักจะแยกหรือหยักเว้ามากน้อยต่างกันและเดือยตรงโคนกลีบค่อนข้างยาว ประเทศไทยพบ 36 ชนิด

11. สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*)

เป็นไม้กระถางที่มีสัดส่วนและลักษณะสวยงาม ดอกบานเป็นอาทิตย์หรือมากกว่านั้น ลำต้นสั้น มักมีหน่อใกล้ ๆ กันเป็นกลุ่ม ใบเรียงตัวสลับสองข้างต้นและซ้อนกัน ต้นละ 3-5 ใบ ใบค่อนข้างอวบน้ำ แต่ไม่แข็ง เป็นแถบหรือขอบใบพับขึ้นคล้ายราง บางชนิดใบมีจุดหรือประ ช่อดอกเกิดที่ยอดจำนวนดอกมักมีไม่มากหรือมีเพียง 1 ดอก แต่ดอกขนาดค่อนข้างโต มีลักษณะเด่นคือกลีบปากเป็นถุงคล้ายหัวรองเท้า กลีบเลี้ยงคู่ข้างเชื่อมติดกันอยู่ใต้กลีบปาก ทั้งดอกจึงดูคล้ายมีเพียง 4 กลีบ คือ กลีบเลี้ยงบน กลีบดอกคู่ข้าง และกลีบปาก เล้าเกสรเอนมาสู่กลีบปาก มีแผ่นเยื่อรูปร่างต่างกันตามชนิดปิดยอด ได้ลงมาด้านข้างมีกลุ่มเรณู ข้างละ 2 กลุ่ม และระหว่างกลุ่มเรณูมีแผ่นยอดเกสรเพศเมีย มักขึ้นตามพื้นดินชอกหิน ชอกผา ล้ำรวจพบหลาย ชนิด ในประเทศไทย เช่น รองเท้านารีคางกบ (*Paphiopedilum callosum*) รองเท้านารีเหลืองตรัง (*Paphiopedilum*

godefroyae) รองเท้านารีเหลืองกระบี่ (*Paphiopedilum Exul*) รองเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum concolor*) รองเท้านารีอินทนนท์ (*Paphiopedilum villosum*) เป็นต้น

12.สกุลฟาเลนอปซิส (*Phalaenopsis*) เป็นกล้วยไม้ อิงอาศัยขนาดกลางต้นสั้นรากใหญ่ ใบกว้าง หนา และอวบน้ำ เรียงซ้อนเวียนรอบต้น สู้งเล็กน้อย แผ่นใบแผ่แบน มักจะกว้างค่อนข้างไปทางปลายและแคบลงที่ใกล้โคน ช่อดอกเกิดจากซอกใบ ดอกค่อนข้างโต กลีบกางออกเอบอยู่ในระนาบเดียวกัน และมักจะอวบน้ำ กลุ่มเรณูมีสองกลุ่ม แต่ละกลุ่มรูปเกือบกลม และไว้ลึกจากส่วนฐาน ติดอยู่บนแผ่นเยื่อบางและแคบ ส่วนใหญ่บานทนเป็นระยะเวลาานาน นิยมปลูกกันทั่วไปในประเทศไทย สกุลฟาเลนอปซิส กล้วยไม้ที่เลี้ยงง่ายสามารถเจริญงอกงามและออกดอกให้ได้ดีในสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน นอกจากนี้ยังสามารถผสมข้ามสกุลกับสกุลกล้วยไม้สกุลต่างๆ ได้หลายสกุล เช่น ผสมกับสกุลแวนด้า ผสมกับสกุลอะแรคนิส ผสมกับสกุลรีแนนเทอรา เป็นต้น

13.สกุลรีแนนเทอรา (*Renanthera*)

กล้วยไม้สกุลนี้มีปล้องยาวข้อห่างช่อดอกค่อนข้างต่ำ โดยช่อจะเอนลงไปจนขนานหรือเกือบขนานกับพื้น และช่อดอกมักแตกแขนงหลายแขนง ในหนึ่งช่อมีดอกมากมายดอกมีสีแดงหรือสีแดงปนเหลืองกลีบดอกแคบกลีบดอกบนเล็กและมักมีรูปร่างคล้ายคลึงกับกลีบคู่ในกลีบนอกคู่ล่างใหญ่กว่ากลีบอื่นๆ และมักจะชิดติดกันปากมีขนาดเล็กและไม่มีบานพับที่ปากเกือบทุกชนิดมีเส้นเกสรสั้นเรณูมี 4 ก้อนแบ่งเป็น 2 คู่กล้วยไม้สกุลนี้จะมีลักษณะใกล้เคียงกับสกุลแมลงปอมากวิธีสังเกตก็ดูที่กลีบนอกคู่ล่าง สกุลแมลงปอจะมีกลีบนอกคู่ล่างคล้ายคลึงกับกลีบอื่นๆ ทั้งสีขนาดและรูปร่างส่วนสกุลรีแนนเทอรากลีบคู่นี้จะใหญ่กว่ากลีบอื่นๆ กล้วยไม้สกุลนี้เท่าที่พบแล้วในป่าธรรมชาติ ประมาณ 10 ชนิด

14.สกุลช้าง (*Rhynchostylis*)

โดยมากมีขนาดปานกลางไปจนถึงค่อนข้างใหญ่ มีช่อดอกเด่นสวยงามสะดุดตา ดอกมีกลิ่นหอม เป็นที่นิยมปลูกเลี้ยงกันทั่วไป ในธรรมชาติพบขึ้นตามป่าดิบแล้ง หรือป่าเบญจพรรณ ต้นกลมยาวและแข็ง ทุกชนิดยาวได้ถึง 50 เซนติเมตร ใบยาวเป็นราง หนา อวบน้ำ หรือค่อนข้างหนาแต่เหนียว เรียงสลับซ้ายขวา โคนใบซ้อนถี่คลุมต้น ช่อดอกเกิดตามซอกใบ ยาวพอกับใบหรือยาวกว่า อาจจะต้องตรง เอน หรือห้อยลง ทรงช่อเป็นพวงกลมยาว และแต่ละต้นมักจะมีมากกว่า 1 ช่อดอกในช่อ แน่น ดอกขนาด 1.5-2.0 เซนติเมตรกลีบคงรูปได้นาน กลีบปากมีเดือย และปลายกลีบมักจะพับขึ้น เส้นเกสรสั้น กลุ่มเรณูรูปเกือบกลมและมีร่องเว้า มี 2 กลุ่ม ติดอยู่ที่ปลายแถบบางที่ยาวและแคบ ในประเทศไทยพบ 3 ชนิด คือ ช้าง (*Rhynchostylis gigantea*) ไอยเรศหรือ

พวงมาลัย (*Rhynchosytilis retusa*) และเขาแกะ (*Rhynchosytilis coelestis*) ยังมีอีกชนิดคือ ช้างฟิลิปปินส์ (*Rhynchosytilis violacea*) ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์

ช้าง (*Rhynchosytilis gigantean*) กล้วยไม้ช้างมีรูปร่างใหญ่โตกว่ากล้วยไม้ชนิดอื่นๆ ในสกุลเดียวกัน ใบหนา แข็ง ปลายใบเป็นแฉก 2 แฉก มน และสองแฉกของใบไม่เท่ากัน ความเป็นรากอากาศ มีขนาดใหญ่ ปลายรากมีสีเขียว ช่อดอกเป็นรูปทรงกระบอกโค้งลง มีดอกแน่นช่อ ช่อละ 25-60 ดอก ขนาดดอกประมาณ 2.5-3.0 เซนติเมตร กลีบนอกคู่ล่างกว้างยาวพอๆ กันกับกลีบนอกบน ส่วนกลีบในเรียวกว่ากลีบนอก เดี่ยวดอกอยู่ในลักษณะเหยียดตรงไปข้างหน้า ปลายแผ่นปากหนา แข็งและปลายสองข้างเบนเข้าหากัน ปลายปากมี 3 แฉก สองแฉกข้างมน แฉกกลางมนและมีขนาดเล็กกว่ามาก โกล่โคนปากด้านบนมีสันนูนเดี่ยวๆ 2 สัน ดอกมีกลิ่นหอมฉุน ดอกบานในระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ช้างแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามลักษณะสีของดอก คือ ช้างกระ ช้างแดง และช้างเผือก ทั้งสามประเภทเป็นพันธุ์แท้ ยังมี ช้างประหลาด ซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างช้างแดงกับช้างกระ สีของดอกมีจุดสีม่วงแดงใหญ่กว่าช้างกระ บางต้นจุดสีมีขนาดใหญ่จนเกือบเต็มกลีบดอก คล้ายกับสีของดอกช้างแดง แต่ยังมีสีขาวของพื้นกลีบดอกเหลืออยู่

ไอยเรศหรือพวงมาลัย (*Rhynchosytilis retusa*) ไอยเรศเป็นกล้วยไม้ป่าพันธุ์แท้ที่มีถิ่นกำเนิดกระจายไปทั่วประเทศไทย ไอยเรศมีลำต้นใหญ่แข็งแรงคล้ายกล้วยไม้ช้าง แต่ใบยาวกว่า และแคบกว่า มีทางสีเขียวแก่สลับกับสีเขียวอ่อนตามความยาวของใบคล้ายกล้วยไม้ช้าง ปลายใบมีเป็นพื้นแหลมไม่เท่ากัน ช่อดอกเป็นรูปทรงกระบอก โค้งห้อยลง มีดอกแน่นช่อ ในหนึ่งช่อมีดอกประมาณ 150 ดอก มากกว่ากล้วยไม้ช้าง ลักษณะของช่อดอกที่ยาวเป็นรูปทรงกระบอกคล้ายกับลักษณะของพวงมาลัย จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "พวงมาลัย" ต้นใหญ่ๆ มักจะแตกหน่อที่โคนต้น เกิดเป็นกอใหญ่ขึ้นได้ สีพื้นของกลีบนอกและกลีบในของดอกเป็นสีขาว มีจุดสีม่วงประปราย เดี่ยวดอกมีสีม่วงอ่อน แผ่นปากมีลักษณะโค้งขึ้นบนแล้วยื่นไปข้างหน้า มีแต้มสีม่วงตรงกลางแผ่นปากส่วนโคนและปลายสุดแผ่นปากเป็นสีขาว ปลายแผ่นปากเว้า ใ้่าเกสรเห็นชัด ออกดอกช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมไอยเรศที่มีดอกสีขาวไม่มีสีม่วงปะปนอยู่เลยเรียก"ไอยเรศเผือก"ซึ่งหาได้ยาก

เขาแกะ (*Rhynchosytilis coelestis*) เป็นกล้วยไม้ชนิดเดียวในสกุลช้างที่มีลักษณะช่อดอกตั้งขึ้น ใบมีลักษณะแบนคล้ายแวนด้า และบางกว่ากล้วยไม้ชนิดอื่นในสกุลเดียวกัน โคนใบซ้อนกันเป็นแผง ใบโค้งสลับกันในทางตรงกันข้าม ด้วยลักษณะนี้เองจึงได้ชื่อว่า "เขาแกะ" ช่อดอกเป็นรูปทรงกระบอก มีดอกแน่นช่อ ดอกมีขนาดประมาณ 2 เซนติเมตร กลีบดอกทั้งกลีบนอก และกลีบในมีพื้นสีขาว มีแต้มสีม่วงครามที่ปลายกลีบทุกกลีบ ฐานของแผ่นปากและครึ่งหนึ่งของแผ่นปากที่ต่อกับฐานมีสีขาว ส่วนอีกครึ่งหนึ่งของแผ่นปากเป็นสีม่วงครามเช่นเดียวกับที่ปลายกลีบแต่สีเข้มกว่า ปากของเขาแกะคล้ายกับปากของไอยเรศ สีม่วงครามของเขาแกะบางต้นอาจมีสีต่าง

ออกไป เช่น มีสีม่วงมากจนเกือบแดง เรียกว่า "เขาแกะแดง" บางต้นมีสีไปทางสีฟ้าหรือสีน้ำเงิน บางต้นดอกมีสีขาวบริสุทธิ์ เรียกว่า "เขาแกะเผือก" ซึ่งค่อนข้างหาได้ยาก เดี่ยวดอกยาวกว่า และแคบกว่าของไอยเรศ ปลายของเดี่ยวยอดโค้งลง ฤดูออกดอกประมาณเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม

15.สกุลสแปทโทกลอตติส (*Spathoglottis*)

กล้วยไม้ดินพบเกือบทั่วประเทศในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพวกดอกสีเหลืองหรือขาวนวล ส่วนที่พบทางใต้จะเป็นดอกสีม่วง ในประเทศไทยมี 5 ชนิดโดยทั่วไปชอบขึ้นในที่โล่งแจ้ง หัวมักอยู่บนดิน และแตกหน่อใหม่ชิดกับหัวเดิม ใบยาวและมีรอยพับจีบตามยาว แต่ละหัวมี 2-4 ใบ ช่อดอกเกิดด้านข้างของหัว ยาวตั้งแต่ 20 เซนติเมตรขึ้นไป บางชนิดยาวเกือบ 1 เมตร ดอกเกิดที่ปลายช่อกลิบเลี้ยงและกลีบดอกคล้ายกัน และกางออกเกือบอยู่ในระนาบเดียวกัน กลีบปากช่วงกลางมักจะคอดกึ่ง ช่วงปลายกว้าง และปลายมักจะหยักเว้า ส่วนโคนมีหูกลีบปากพับตั้งขึ้น เล้าเกสรพอมยาว ไค้งเล็กน้อย กลุ่มเรณู มี 2 ชุด ชุดละ 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มรูปคล้ายกระบอง

16.สกุลเสื่อโคร่ง (*Tricoglottis*)

กล้วยไม้อิงอาศัยขนาดกลาง ต้นพอมยาว บางชนิดต้นห้อยลง บางชนิดต้นตั้งขึ้น ใบเรียงสลับซ้ายขวาในระนาบเดียวกัน ลักษณะเด่นคือมีช่อดอกดก แต่ช่อสั้นแต่ละช่อมีดอก 1-2 ดอก ดอกขนาดเล็ก กลีบเลี้ยงและกลีบดอกคู่ข้างคล้ายกันและกางแผ่ออก กลีบปากมีเดือย ขอบปากมีหยักข้างละ 1-2 หยัก เล้าเกสรสั้น โคนเล้าเกสรมีแผ่นลื่นกลุ่มเรณูขนาดไม่เท่ากันมี 2 คู่ ยึดติดกันที่ปลายแถบแผ่นเยื่อใส กล้วยไม้สกุลนี้พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ในประเทศไทยพบ 8 ชนิด

17.สกุลแวนด้า (*Vanda*)

ลักษณะเฉพาะของสกุล คือ ใบรูปขอบขนาน มักจะพับเป็นราง ปลายหยักเว้าไม่เท่ากัน เรียงเวียนสลับซ้ายขวาในระนาบเดียวกันและช่อนค่อนข้างถี่ดอกเป็นช่อตั้งออกจากชอกใบ ปลายของกลีบเลี้ยงและกลีบดอกมักจะมน กลีบปากขนาดใหญ่เคียงกับกลีบอื่นๆ หรือเล็กกว่า และมีเดือย เล้าเกสรสั้น กลุ่มเรณูมี 2 ก้อน แต่ละก้อนมีร่องโค้งค่อนข้างลึก แต่ไม่แยกจากกัน มีแผ่นเยื่อยึดกลุ่มเรณู ในประเทศไทยพบ 9 ชนิดปัจจุบันได้มีการจำแนกประเภทของแวนด้า โดยอาศัยรูปร่างลักษณะของใบออกเป็น 4 ประเภท คือ

- แวนด้าใบกลม มีลักษณะของใบกลมยาวทรงกระบอก ต้นสูง ช่อห่าง สังเกตได้ที่ใบติดอยู่ห่างๆ กัน มีดอกช่อละหลายดอก แต่ดอกจะบานติดต้นอยู่คราวละ 2-3 ดอกเท่านั้น เมื่อ

ดอกข้างบนบานเพิ่มขึ้น ดอกข้างล่างจะโรยไล่กันขึ้นไปเรื่อยๆ การปลูกใช้ดอกจึงนิยมปลูติดอกมากกว่าตัดดอกทั้งซ่อ

- **แวนด้าไบแบน** ลักษณะไบแบนออก ถ้าตัดมาดูหน้าตัดจะเป็นรูปตัววี มีข้อถี่ปล้องสั้น ใบซ้อนชิดกัน ปลายใบโค้งลงและจักเป็นแฉก
- **แวนด้าไบร่อง** มีรูปทรงของใบและลำต้นคล้ายไบแบนมากกว่าไบกลม แวนด้าประเภทนี้ไม่พบในป่าธรรมชาติ การนำมาปลูกเลี้ยงเป็นพันธุ์ลูกผสมทั้งสิ้น โดยนำแวนด้าไบกลมมาผสมกับแวนด้าไบแบน
- **แวนด้ากำงปลา** มีรูปทรงของใบและลำต้น กิ่งไบกลมกับไบแบน พบตามป่าธรรมชาติ น้อยมาก เพราะกลัวไม้พันธุ์นี้เป็นหมันทั้งสิ้น

ในบรรดาแวนด้าทั้ง 4 ประเภทนี้ แวนด้าไบกลมเป็นแวนด้าที่เลี้ยงง่ายที่สุดสามารถปลูกลงแปลงกลางแจ้งได้โดยไม่ต้องมีโรงเรือน แต่ดอกมักจะบานไม่ทน ส่วนที่เลี้ยงยากที่สุดคือ แวนด้าไบแบน มีหลายพันธุ์ ทั้งดอกใหญ่และดอกเล็ก แต่ที่ได้รับความนิยมได้แก่ ฟ้ามุ่ย เพราะดอกใหญ่ สีสวย การเลี้ยงแวนด้าไบแบนจำเป็นต้องมีโรงเรือนเพราะต้องการแสงที่พอเหมาะ สำหรับแวนด้าไบร่องเป็นลูกผสมระหว่างไบกลมและไบแบน ถูกผสมขึ้นเพื่อให้ปลูกเลี้ยงง่ายขึ้นแต่ดอกมักจะสีไม่สวยและปากหักง่าย

18.สกุลแวนดอปซิส (*Vandopsis*)

กลัวไม้เจริญทางยอด ขึ้นบนดินหรือตามโคนต้นไม้ ไบเป็นแถบใหญ่ยาวหนาและแข็ง เรียงตัวสลับซ้ายขวาซ้อนกัน ซ่อดอกเกิดจากซอกใบ ซ่อห้อยลงหรือตั้งตรง ก้านและแกนซ่อใหญ่ ดอกทยอยบานจากโคนซ่อขึ้นไปดอกอบน้ำและแข็ง กลีบกว้าง ปลายงุ้ม กลีบปากไม่มีเดือย ชวง ปลายแฉกกลางกลีบมีเยื่อหุ้มเป็นสันตามยาว หูปากตั้ง เล้าเกสรสั้น กลุ่มเรณูมี 4 กลุ่ม เรียงตัวเป็น 2 ชุด ยึดติดกับแผ่นเยื่อบาง ๆ กลัวไม้ในสกุลแวนดอปซิสที่น่าสนใจ และมีบทบาทในด้านการผสมพันธุ์มีอยู่ 3 ชนิด เช่น

เขาพระวิหาร (*Vandopsis lissochiloides*) ต้นมีขนาดใหญ่ รูปทรงค่อนข้างสูง ซ่อดอกอาจยาวได้ถึง 2 เมตร ชวงระหว่างดอกค่อนข้างห่างกลีบดอกหนา สีดอกด้านหน้าพื้นสีเหลือง ประจุดสีม่วงปนน้ำตาล พันธุ์ที่พบในประเทศไทย และเขมร ด้านหลังดอกมีสีขาว ส่วนพันธุ์ที่พบในฟิลิปปินส์หลังดอกมีสีม่วง สำหรับพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทยพบขึ้นบนเขาหินปูนบริเวณชายแดนติดต่อระหว่างไทยกับเขมร

พญาจักรทัศน์ (*Vandopsis gigantea*) เป็นกล้วยไม้ที่มีขนาดต้นค่อนข้างใหญ่ และมีรูปทรงลำต้น ช่อดอกไมยาว และมีดอกภายในช่อไม่มากนัก กลีบดอกหนามาก กลีบดอกพื้นมีสีเหลืองไม่สด ประจุดสีม่วงน้ำตาล เป็นชนิดที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในภาคใต้ของไทย

19.สกุลแคทลียา (*Cattleya*)

เป็นกล้วยไม้ที่ได้รับความนิยมปลูกเลี้ยงอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ เนื่องจากแคทลียาเป็นกล้วยไม้ที่มีดอกขนาดใหญ่ที่สุดและสีสวยงามที่สุด บางชนิดมีกลิ่นหอม และถือกันว่าแคทลียาเป็น ราชนินีแห่งกล้วยไม้ และเป็นสัญลักษณ์สากลของกล้วยไม้ทั่วไป มีเหง้าแนบไปตามเครื่องปลูก เหง้าอาจจะมียาว และสั้น มีรากงอกเจริญจากเหง้า ไม่มีรากแขนง เป็นระบบรากกิ่งอากาศดูดอาหารจากอากาศ และเครื่องปลูก แคทลียาเป็นกล้วยไม้ที่มีลำลูกกล้วย มีหลายลักษณะ บางชนิดลำลูกกล้วยเป็นข้อปล้อง รูปทรงของลำป่องตรงกลางหรือค่อนไปข้างบนของลำเล็กน้อย มีหน้าที่เก็บสะสมอาหาร เนื้อข้อที่โคนลำจะมีตา 2 ตา คือตาซ้าย และตาขวา เป็นตาแตกลำใหม่่ง่ายที่สุด ผิวพื้นของลำอาจเกลี้ยงหรือเป็นร่องตามความยาวของลำ เมื่อกล้วยไม้เจริญเติบโต ลำที่ 1 หรือเรียกว่าลำหลัง จะแตกตาออกแล้วเจริญเป็นลำที่ 2 หรือเรียกว่าลำหน้า เมื่อลำที่ 2 เจริญดีแล้วก็จะแตกตาออกเป็นลำที่ 3 และที่ 4 ออกไปเรื่อยๆ บางครั้งตาแตกออกเป็น 2 ทางเรียกว่า ไม้ 2 หน้า จึงทำให้ดูเป็นกอใหญ่ โดยมีเหง้าเป็นส่วนที่เชื่อมโยงของลำลูกกล้วยลำต่อลำ และเป็นส่วนของลำที่เจริญออกจากลำเดิม แคทลียามีใบเกิดที่ส่วนปลายลำลูกกล้วยเท่านั้น ในลำใหม่ที่กำลังเจริญใบส่วนมากแบน แต่บางชนิดใบกลมรูปทรงกระบอก ใบอาจมีหรือไม่มีกาบรูปลักษณะค่อนข้างหนาแข็ง แต่ไม่เปราะ ลำลูกกล้วยลำหนึ่งอาจจะมีใบเพียงใบเดียวหรือสองใบก็ได้ ลักษณะของใบใช้ในการแบ่งประเภทของกล้วยไม้สกุลแคทลียา โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

- **ประเภทใบเดี่ยว** เป็นแคทลียาประเภทที่ปลายลำลูกกล้วยมีใบเพียงใบเดียวเท่านั้น แคทลียาประเภทนี้มักออกดอกน้อย ช่อหนึ่งอาจมีเพียง 1 หรือ 2 ดอกเท่านั้น ลักษณะดอกใหญ่ ช่อดอกสั้น
- **ประเภทใบคู่** เป็นแคทลียาประเภทที่ปลายลำลูกกล้วยมี 2 ใบ อาจจะมีใบถึง 3 ใบก็ได้ แคทลียาประเภทนี้จะออกดอกเป็นช่อ ช่อหนึ่งมีหลายดอก ดอกเล็กช่อยาวกล้วยไม้

แคทลียาลูกผสม เป็นกล้วยไม้ที่เกิดจากการผสมข้ามสกุลระหว่างกล้วยไม้กับกล้วยไม้สกุลแคทลียาใกล้เคียงอื่นๆ เช่น กล้วยไม้สกุลลิเลีย (*Laelia*) กล้วยไม้สกุลบรัซซาโวลา (*Brassavola*)

15572980

กล้วยไม้สกุลไซโฟไนติส (*Sophranitis*) กล้วยไม้สกุลเอพิเดนดรัม (*Epidendrum*) กล้วยไม้สกุล
ชอมบูกีเย (*Schomburgkia*)

๑๖
๑๗
๒๔ ก.ก.
๒๕๕๒

สำนักหอสมุด
- 3 ส.ค. 2554

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

อุปกรณ์การศึกษา

1. อุปกรณ์สำนักงาน เช่น คอมพิวเตอร์, เครื่องพิมพ์ เป็นต้น
2. อุปกรณ์สำรวจ เช่น แผนที่เดินทาง, ดินสอ, สมุดจดบันทึก เป็นต้น
3. อุปกรณ์บันทึกเสียง
4. อุปกรณ์บันทึกภาพ กล้องถ่ายรูป

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาหาแหล่งปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ เช่น ฟาร์ม หรือ สวนกล้วยไม้ เป็นต้น ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่จังหวัด กำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก นครสวรรค์ อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี
2. ทำการสำรวจตามสวนกล้วยไม้ที่มีอยู่ใน 6 จังหวัด บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ ชนิดพันธุ์ที่นิยมปลูก ตลอดจนข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ชื่อสวน พื้นที่ปลูกเลี้ยง ระยะเวลาที่ทำการปลูกเลี้ยง วัตถุประสงค์ของสวน ปัญหาต่างๆ ในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ และตลาดกล้วยไม้ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์เจ้าของสวนกล้วยไม้โดยตรงหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในสวนกล้วยไม้ต่างๆ โดยตรง ทำการบันทึกเสียงไปพร้อมกัน และบันทึกภาพชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกในสวนต่างๆ พร้อมทั้งเขียนแผนที่ของสวนกล้วยไม้ทุกสวนที่สำรวจ
3. รวบรวมผลที่ได้จากการสำรวจ มาจัดทำฐานข้อมูล (data base) โดยใช้โปรแกรม dreamwerver และนำขึ้นเป็นเว็บไซต์ (website) เพื่อเผยแพร่ต่อไป
4. สรุปผลการศึกษาและจัดทำเอกสารรายงานวิจัย

ระยะเวลาทำการศึกษา

เริ่มทำการศึกษาดังแต่เดือนพฤศจิกายน พ. ศ. 2550 จนถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ. ศ. 2553

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2550 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2553 มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 122 ไร่ 2 งาน ใน 6 จังหวัดคือ กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี จากการศึกษาพบกล้วยไม้ 14 สกุล จำนวน 156 ชนิด (ภาคผนวกตารางที่ 1.) โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Vanda* 29%, *Ascocenda* 26%, *Rhychostylis* 18% และ *Paphiopedilum* 8% และ *Cattleya* 6% ของจำนวนกล้วยไม้ทั้งหมด ส่วนสกุลอื่นๆ มีการปลูกเลี้ยงประมาณ 1 - 3% เท่านั้น (ภาคผนวกตารางที่ 2.) และจังหวัดที่ได้ทำการศึกษาได้แก่ (ภาคผนวกตารางที่ 3. และ 4.)

1. จังหวัดกำแพงเพชร

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 90 ไร่ จากการสำรวจ 4 สวน คือ สวนกล้วยไม้ภักดิ์พันธ์ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 50 ไร่ สวนจิระวัฒน์ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 5 ไร่ สวนวิไล-รัตน์ ออร์คิด มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 10 ไร่ และสวนกล้วยไม้รักษพร มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 25 ไร่ โดยทั้ง 4 สวน มีกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงมาก ได้แก่ *Vanda*, *Ascocenda* และ *Rhychostylis* เป็นต้น จากการสำรวจกล้วยไม้ในจังหวัดกำแพงเพชร พบกล้วยไม้ 13 สกุล จำนวน 81 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Vanda* 34%, *Ascocenda* 29%, *Rhychostylis* 23% และ *Cattleya* 6% ส่วนสกุลอื่นๆ มีการปลูกเลี้ยงประมาณ 1 - 2% เท่านั้น

2. จังหวัดนครสวรรค์

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 21 ไร่ จากการสำรวจ 6 สวน คือ สวนกล้วยไม้พรรณพฤษกษา มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 1 ไร่ และสวนกล้วยไม้คุณสุทธิ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 2 ไร่ โดยทั้ง 2 สวน มีกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงมาก ได้แก่ *Vanda* และ *Rhychostylis* เป็นต้น สวนกล้วยไม้เทียนชัย มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 2 ไร่, สวนกล้วยไม้สุขสันต์ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 4 ไร่, สวนกล้วยไม้พิไลพร มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 6 ไร่ และสวนกล้วยไม้วิโรจน์ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 6 ไร่ โดยทั้ง 4 สวน มี

กล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงมาก ได้แก่ *Vanda*, *Ascocenda* และ *Rhychostylis* เป็นต้น จากการสำรวจกล้วยไม้ในจังหวัดนครสวรรค์ พบกล้วยไม้ 6 สกุล จำนวน 46 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Vanda* 43%, *Rhychostylis* 28%, *Ascocenda* 24% และ *Cattleya* 3% ส่วนสกุลอื่นๆ มีการปลูกเลี้ยงประมาณ 1 - 2% เท่านั้น

3. จังหวัดพิจิตร

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 7 ไร่ จากการสำรวจ 3 สวน คือ สวนกัน-ติกานต์ ออร์คิด มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 2 ไร่ และสวนศรี-มาลา ออร์คิด ไทยแลนด์ มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 1 ไร่ โดยทั้ง 2 สวน มีกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงมาก ได้แก่ *Vanda*, *Ascocenda* และ *Mokara* เป็นต้น ส่วนสวนเกษศิริรินทร์ ออร์คิด มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ 4 ไร่ โดยมีกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงมาก ได้แก่ *Vanda*, *Ascocenda* และ *Rhychostylis* เป็นต้น จากการสำรวจกล้วยไม้ในจังหวัดพิจิตร พบกล้วยไม้ 7 สกุล จำนวน 80 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Vanda* 33%, *Ascocenda* 27%, *Mokara* 21%, *Rhychostylis* 14% และ *Dendrobium* 3% ส่วนสกุลอื่นๆ มีการปลูกเลี้ยงประมาณ 1% เท่านั้น

4. จังหวัดพิษณุโลก

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 2 ไร่ จากการสำรวจ 1 สวน คือ สวนกล้วยไม้คุณสุพร พบกล้วยไม้ 9 สกุล จำนวน 42 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Cattleya* 28%, *Vanda* 26%, *Rhychostylis* 22% และ *Dendrobium* 20% ส่วนสกุลอื่นๆ มีการปลูกเลี้ยงประมาณ 1% เท่านั้น

5. จังหวัดอุตรดิตถ์

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 2 ไร่ จากการสำรวจ 1 สวน คือ สวนโรจนากานต์ ออร์คิด พบกล้วยไม้ 2 สกุล จำนวน 6 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Paphiopedilum* 95% และ *Rhychostylis* 5%

6. จังหวัดอุทัยธานี

มีพื้นที่ที่ทำการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งหมดประมาณ 2 งาน จากการสำรวจ 1 สวน คือ สวนกล้วยไม้คุณศรีสุนทร พบกล้วยไม้ 4 สกุล จำนวน 12 ชนิด โดยพบว่ากล้วยไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงมากที่สุดคือ *Cattleya* 65%, *Rhychostylis* 21%, *Vanda* 7%, และ *Dendrobium* 7%

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

การศึกษาชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ตั้งแต่พฤศจิกายน 2550 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2551 พบกล้วยไม้ทั้งหมด 14 สกุล 156 ชนิด ใน 6 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร พบ 13 สกุล 81 ชนิด จากพื้นที่ 90 ไร่ พบสกุลแวนด้ามากที่สุด ถึง 27 ชนิด, จังหวัดนครสวรรค์ พบ 6 สกุล 46 ชนิด จากพื้นที่ 21 ไร่ พบสกุลแวนด้ามากที่สุด ถึง 21 ชนิด, จังหวัดพิจิตรพบ 7 สกุล 80 ชนิด จากพื้นที่ 7 ไร่พบสกุลแวนด้ามากที่สุด ถึง 33 ชนิด, สกุล จังหวัดพิษณุโลก พบ 9 สกุล 42 ชนิด จากพื้นที่ 2 ไร่ พบสกุลแวนด้ามากที่สุด ถึง 10 ชนิด, จังหวัดอุตรดิตถ์ พบ 2 สกุล 6 ชนิด จากพื้นที่ 2 ไร่ พบสกุลรองเท้านารีมากที่สุด ถึง 5 ชนิด และจังหวัดอุทัยธานีพบ 4 สกุล 13 ชนิด จากพื้นที่ 2 งาน พบสกุลแคทลียามากที่สุด ถึง 5 ชนิด จากผลแต่ละจังหวัดพบว่า กล้วยไม้ที่พบมากที่สุด คือ สกุลแวนด้า จำนวน 55 ชนิด และสกุลแอสโคแซนด้า จำนวนชนิด 26 ชนิด และกล้วยไม้ที่พบน้อยที่สุด คือ สกุลม้าวังและสกุลฟาแลนนอปซิส สกุลละ 1 ชนิด

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า จังหวัดกำแพงเพชรพบจำนวนชนิดกล้วยไม้มากที่สุด เนื่องจากมีพื้นที่การปลูกเลี้ยงมากซึ่งเป็นส่วนใหญ่ๆ หลายสวนรองลงมาคือจังหวัดนครสวรรค์ จากการสอบถามผู้ปลูกเลี้ยงทำให้ทราบว่าการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ของสวนที่มีพื้นที่การปลูกเลี้ยงมากนั้น จะนิยมสูบน้ำจากแม่น้ำมาให้กับกล้วยไม้ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและน้ำจากแม่น้ำจะมีแร่ธาตุที่เหมาะสม ซึ่งจังหวัดกำแพงเพชรและนครสวรรค์มีแม่น้ำปิงไหลผ่านเป็นระยะทางที่ยาว และแม่น้ำปิงเป็นแหล่งแร่ธาตุที่มาจากต้นน้ำลำธารต่าง ๆ เช่น คลองวังเจ้า คลองสวนหมาก คลองขลุง และคลองวังไทร ในนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น ส่วนในจังหวัดอื่นๆ ที่มีพื้นที่ การปลูกเลี้ยงน้อยนั้น สาเหตุส่วนหนึ่ง คือ พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เส้นทางการคมนาคมและปัจจัยการลงทุน เป็นต้น

จากผลการศึกษาในแต่ละจังหวัดสรุปได้ว่าสกุลแวนด้าพบจำนวนชนิดที่ปลูกเลี้ยงมากที่สุด เนื่องจากกล้วยไม้สกุลแวนด้าเป็นกล้วยไม้รากอากาศที่เลี้ยงง่าย มีช่อดอกที่ยาวและแข็ง ดอกมีขนาดใหญ่สีสันทากหลายตามแต่ละชนิด ชอบความชุ่มชื้นจากการรดน้ำและแสงแดด ซึ่งกล้วยไม้สกุลแวนด้าจะพบขึ้นตามป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ มีจำนวนชนิดพันธุ์ที่หลากหลาย และยังมีลูกผสมที่หลากหลายชนิด ซึ่งมีการพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์อยู่ตลอดเนื่องจากสกุลแวนด้าสามารถนำไปผสมข้ามสกุลอื่น ๆ ได้ง่าย ดังเช่น กล้วยไม้สกุลแอสโคแซนด้าซึ่งพบว่าปลูกเลี้ยง

จำนวนมารองจากสกุลแวนด้า ซึ่งก็มีลักษณะที่ไม่ต่างสกุลแวนด้ามากนัก เนื่องจากเป็นสกุลที่เกิดจากการผสมของ สกุลแวนด้าและสกุลเข็ม และยังพบลูกผสมสกุลแวนด้าอื่น เช่น สกุลวาสโคสไตลิส (*Vascostylis*) ซึ่งเป็นสกุลที่เกิดจากการผสมของ สกุลแวนด้าและสกุลช้าง ส่วนกล้วยไม้สกุลม้าวิ่งและสกุลฟาแลนนอปซิส ซึ่งพบน้อยที่สุดนั้น เนื่องจากกล้วยไม้ทั้งสองสกุลนี้มีชนิดพันธุ์และลูกผสมที่ไม่มีความหลากหลาย

อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า กล้วยไม้สกุลแวนด้าและสกุลแอสโคโคเซนด้ามีการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์มากที่สุด แสดงถึงสภาพแวดล้อมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความเหมาะสมที่จะปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งสองสกุลนี้ รวมทั้งความต้องการทางการตลาดและผู้ปลูกเลี้ยงมีความสนใจและมีความชำนาญในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งสองสกุล

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
1. <i>Vanda</i>	1. <i>V. bensonii</i>	แวนด้าสามปอยชมพู
	2. <i>V. Big blue</i>	แวนด้าบิ๊กบลู
	3. <i>V. coerulea</i>	แวนด้าฟ้ามยุ
	4. <i>V. Crownfox</i>	แวนด้าควรวีฟ็อค
	5. <i>V. denisoniana</i>	แวนด้าสามปอยขุนตาล
	6. <i>V. Doctor Anek</i>	แวนด้าดร.เอเนก
	7. <i>V. Dr. Anek x V. Tongtongclassic</i>	แวนด้าดร.เอเนก x แวนด้าทองมงคลาสิก
	8. <i>V. Fuchs Delight</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
	9. <i>V. Fuchs Delight x RVB.10 AM</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์ x RVB.10AM
	10. <i>V. Gordon Dillon</i>	แวนด้ากอลดิลลอนเด็นคอน
	11. <i>V. Gordon Dillon Star Saffire</i>	แวนด้ากอลดิลลอนเด็นคอนสตาร์ฟไฟลาย
	12. <i>V. Gordon Dillon x V. Pompimol x V. Kasem Delight</i>	แวนด้ากอลดิลลอนเด็นคอน x พรพิมอล x เกษมดีไลท์
	13. <i>V. Hongkheam</i>	แวนด้าหนองหม่มขาว
	14. <i>V. Jalungluk</i>	แวนด้าจุงจักษ์
	15. <i>V. Johndebia</i>	แวนด้าจอห์นดีเบียส
	16. <i>V. Johndebia x V. Tablim Wervest</i>	แวนด้าจอห์นดีเบียส x แวนด้าทิมเวเวสท์

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	17. V. Kasem Delight x V. coerulea.4N x V. Fuchs Delight	แวนด้าเกษมดีไลท์ x ฟัชมาเย 4N x ฟิวส์ดีไลท์
	18. V. Kasemdelight x V. jalungluk	แวนด้าเกษมดีไลท์ x แวนด้าจุงรุ๊กซ์
	19. V. Kasem's Delight	แวนด้าเกษมดีไลท์
	20. V. Kuitana Gold	แวนด้ากูดตนาโกลด์
	21. V. Lenavat	แวนด้าลีนาวัต
	22. V. Madamrattana	แวนด้ามาดามรัตนานา
	23. V. Manuvadee x V.Kasem's Delight	แวนด้ามานูวดี x แวนด้าเกษมดีไลท์
	24. V. Manuwadee	แวนด้ามานูวดี
	25. V. Mimi Pamer	แวนด้ามิมีปาล์มเมอร์
	26. V. Mime. Rattana AM.AOS x V. Kasem Delight	แวนด้าเมมรัตนา x แวนด้าเกษมดีไลท์
	27. V. Muang Thong	แวนด้าเมื่องทอง
	28. V. Pat delight 46	แวนด้าเพชรัตน์ดีไลท์
	29. V. Pongpimol	แวนด้าพรพิมล
	30. V. Pongpimol x V. Kasem's Delight	แวนด้าพรพิมล x แวนด้าเกษมดีไลท์
	31. V. Rasri Gold	แวนด้าราศรีโกลด์
	32. V. Rasri gold x V. Tananchaisan	แวนด้าราศรีโกลด์ x ถันนชัยแสน

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	33. V. Robert Delight	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์
	34. V. Robert delight x V. fuchs delight	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ x แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
	35. V. Sanderiana	แวนด้า แซนเดอร์ริยานา
	36. V. Sansai Blue	แวนด้าสันทรายบลู
	37. V. Somsri Pink	แวนด้าสมศรีพังก์
	38. V. Star Saiffire x V. Gordon dillon	แวนด้าสตาร์เซฟไฟร์ x กอลดิลเลนดีลอน
	39. V. Sunray x RVB.10 4N	แวนด้าซันเรย์ x RVB 10 4N
	40. V. Sunray x V. Kasem Delight 4N	แวนด้าซันเรย์ x แวนด้าเกษมดีไลท์ 4N
	41. V. Tabtim Wervest	แวนด้าทาบติมเวเวท
	42. V. Tabtim White Vest	แวนด้าทาบติมไวท์เวท
	43. V. Tananchaisan	แวนด้าตันชัยแสน
	44. V. Telerbule	แวนด้าเทลเลอร์บูลู
	45. V. teres	แวนด้าเทอริงโมก
	46. V. Tokyo Blue	แวนด้าโตเกียวบลู
	47. V. Tongtongclassic	แวนด้าทองทองคลาสสิก
	48. V. Udom Gold	แวนด้าอุดมโกลด์

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	49. V. Udom Sunshine	แวนด้าอุตรชนโนเฒ่า
	50. V. Varavuth	แวนด้าวารายุทธ
	51. VR.152 NO.9 x V. Lenavat	VR.152 NO.9 X แวนด้าลินวัต
	52. VR.152 x V. Fuchs Delight	VR.152 x แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
	53. VR.152 X V.Pimjai Beauty	VR.152 x แวนด้าพิมไพ์ใจปวีดี
	54. V. Wirat (Blue)	แวนด้าวิรัต (ปฐ)
	55. V. Wirat AM x Ascda. Yip Sum Wah	แวนด้าวิรัต x แอสโคเดียปัฐมา
	56. Ascda. Audomchai	แอสโคเดียอุดมชัย
2. Ascocenda	57. Ascda. Bangkhuntian Gold	แอสโคเดียบางขุนเทียนโกลด์
	58. V. denisoniana x Ascda. Madame Kenny	แวนด้าสามปอยขุนทดกาล x แอสโคเดียคามเคเนนี่
	59. Ascda. Fuchs Gold	แอสโคเดียฟิวส์โกลด์
	60. Ascda. Fuchs Gold x Fuch Harvert Moon	แอสโคเดียฟิวส์โกลด์ x แวนด้าฟิวส์ฮาร์เวทมูน
	61. Ascda. Fuchs Goldent Leopard	แอสโคเดียฟิวส์โกลด์เด็นตีโอพาร์ค
	62. Ascda. Fuchs Harvest Moon	แอสโคเดียฟิวส์ฮาร์เวทมูน
	63. Ascda. Fuchs Joy	แอสโคเดียฟิวส์จอย
	64. Ascda. Headsongkhal	แอสโคเดียหงส์งขลา

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
65. Ascda.	Haadsongkhal x Fuchs Joy x Piggy Foo	หาดสงขลา x ฟิวส์จอย x พิกกี้ฟ
66. Ascda.	Jakkrit Gold	แอสโคจ๊กกริตโกลด์
67. Ascda.	Jiraprapa	แอสโคจิระประภา
68. Ascda.	John De Biase	แอสโคจอห์นดีเบียส
69. Ascda.	Kuntanared	แอสโคกุนตานาเรด
70. Ascda.	Madame Kenny	แอสโคมาดามเคนนี่
71. Ascda.	Madame Kenny x Fuchs harvest Moon	แอสโคมาดามเคนนี่ x ฟิวส์ฮาเวทูน
72. Ascda.	Madame Kennyx Fuch Harvert Moon x V.denisonia	มาดามเคนนี่ x ฟิวส์ฮาเวทูน x สามเอยขุนตาล
73. Ascda.	parafaland	แอสโคพาราฟาลันด์
74. Ascda.	Piggy Foo	แอสโคพิกกี้ฟ
75. Ascda.	praphawan Gold	แอสโคประภาวรรณโกลด์
76. Ascda.	Princess Mikasa Pink	แอสโคพริงซ์เซคมิกากาซา
77. Ascda.	Red Gem	แอสโคเรดเจม
78. Ascda.	Sacliik Gold	แอสโคสาคิลิกโกลด์
79. Ascda.	Somsri Gold	แอสโคสมศรีโกลด์
80. Ascda.	Su-fun Beauty	แอสโคซูฟุนบิวตี้
81. Ascda.	Suksamran Sunlight	แอสโคสุสุสรำราญ์ไนท์

<p>ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)</p>		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	85. <i>Ascda. Wias x Ascda. Piggy Foo</i>	แอสโควีรัส x แอสโคพิกกีฟ
	86. <i>Ascda. Yip Sum Wah</i>	แอสโคยิปซัมวา
3. <i>Rhychostylis</i>	87. <i>Rhy. coelestris</i>	เขาแกะ
	88. <i>Rhy. gigantea</i>	ช้างกระ
		ช้างการิตูน
		เต็มวง x เขาแกะ
		ช้างค่อม x ช้างกระ
		ชอระลูด
		ช้างแดง
	89. <i>Rhy. retusa</i>	ช้างประหลาด
		ช้างเผือก
		ช้างเผือก x วาตโคเรตเจม
		ช้างพลาย
		ช้างล้ม
		ไอยเรศ

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
4. <i>Paphiopedilum</i>	90. <i>Paph. anghong</i>	รองเท้านารีช่องอ่างทอง
	91. <i>Paph. appletonianum</i>	รองเท้านารีคางกบคอมแดง
	92. <i>Paph. callosum</i>	รองเท้านารีคอกบ
	93. <i>Paph. charlesworthii</i>	รองเท้านารีคดยตุ้ง
	94. <i>Paph. concolor</i>	รองเท้านารีเหลืองปราจีน
	95. <i>Paph. concolor</i> var. <i>hennisianum</i>	รองเท้านารีเหลืองอุดร
	96. <i>Paph. exul</i>	รองเท้านารีเหลืองกระบี่
	97. <i>Paph. godefroyae</i>	รองเท้านารีเหลืองต้ง
	98. <i>Paph. niveum</i>	รองเท้านารีขาวสตูล
	99. <i>Paph. sukhakulii</i>	รองเท้านารีสุชะกุล
5. <i>Cattleya</i>	100. <i>Blc. Yellow Bird</i>	เบลด์เบิร์ด
	101. <i>Blc. Almakee "Tripmalee"</i>	อัลมาเก้
	102. <i>Blc. Chia Lin</i>	เฉียหลิน

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	106. C. Pornthip	พรทิพย์
	107. C. Pranakorn Keeree	พระนครคีรี
	108. C. Queen Sirikit	ควีนสิริกิติ์
	109. Lc. Chyong Guu Swan	จงกวนซอน
	110. Rsc. Haadyai Delight	หาดใหญ่ดีไลท์
	111. Rsc. Lucky Strike Mungkorn	มังกร
	112. Rsc. Macao	มาเก๊า
	113. Rsc. Lucky Strike Golden Ring	ลี้กี้แหวนทอง
6. Mokara	114. Mkra. Botagold	ม็อคคาร่าโบทาโกลด์
	115. Mkra. Calipso Jumbo	ม็อคคาร่าคาลิปโซ จัมโบ้
	116. Mkra. Calipsoy	ม็อคคาร่าคาลิปโซ
	117. Mkra. Chao Praya Gold	ม็อคคาร่าเจ้าพระยาโกลด์
	118. Mkra. Chao Praya Spots	ม็อคคาร่าเจ้าพระยาสปอตส์
	119. Mkra. Sayan	ม็อคคาร่าสายันต์
	120. Mkra. Yellow Star	ม็อคคาร่าเยลโล่สตาร์

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)			
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย	
7. <i>Dendrobium</i>	124. <i>Den. chrysoxum</i>	เอื้องคำ	
	125. <i>Den. Cleopatra</i>	หวายคลีโอพัทตรา	
	126. <i>Den. Dang Saad</i>	หวายแดงสะอาด	
	127. <i>Den. draconis</i>	เอื้องเงิน	
	128. <i>Den. ellipsohyllum</i> Tang and Wang	เอื้องทอง	
	129. <i>Den. fredericksianum</i>	เอื้องจันทบูร	
	130. <i>Den. Omyai Pink</i>	หวายอุ้มใหญ่พังก์	
	131. <i>Den. pierardii</i>	เอื้องสาย	
	132. <i>Den. Sakol Red</i>	หวายสาคูลเรด	
	133. <i>Den. senile</i> Parish & Rchb.F	มีดตะนီ	
	134. <i>Den. Somrak White</i>	หวายสมสักชนไวท์	
	135. <i>Den. Thongchai Gold</i>	หวายธงชัยโกลด์	
	8. <i>Aerides</i>	136. <i>Aer. cassifolia</i>	กุหลาบแดง
		137. <i>Aer. falcata</i>	กุหลาบกระบี่ป่าเปิด
138. <i>Aer. flabellata</i>		กุหลาบอินทรีจักร์	
139. <i>Aer. houlettiana</i>		กุหลาบเหลืองโคโรรา	
140. <i>Aer. Koki</i>		กุหลาบเก๊ก	

ตารางที่ 1. ชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกตามสกุลและชนิด (ต่อ)		
สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	141. <i>Aer. lawrenceae</i>	กุหลาบลอเรนเซีย
	142. <i>Aer. multiflora</i>	กุหลาบพวงมาลัย
	143. <i>Aer. odorata</i> Lour	กุหลาบกระเป๋ากัด
	144. <i>Aer. Valensia</i>	กุหลาบวาเลนเซีย
9. <i>Ascocentrum</i>	145. <i>Asco. ampullaceum</i>	เข็มม่วง
	146. <i>Asco. curvifolium</i>	เข็มแดง
	147. <i>Asco. miniatum</i>	เข็มแสด
10. <i>Bulbophyllum</i>	148. <i>Bulb. lepidum</i>	สิงโตพัดแดง
	149. <i>Bulb. siamense</i>	สิงโตสยาม
11. <i>Oncidium</i>	150. <i>Onc. ampliatum</i>	ออนชidiumตุ๊กตาเงิวงะม้า
	151. <i>Onc. Sharry baby</i>	ออนชidiumงาช้าง
12. <i>Vascostylis</i>	152. <i>Vasc. Crowmfox Red Gem</i>	วาสดิคราฟฟอร์ดเรดเจม
	153. <i>Vasc. Pei River</i>	วาสดิพวยริเวอร์
13. <i>Doritis</i>	154. <i>Dor. buyssomiana</i>	แดงอุบล
	155. <i>Dor. Pulcherrima</i>	ม่วง
14. <i>Phalaenopsis</i>	156. <i>Pha. cornucervi</i>	เชือกวางอ่อน

ตารางที่ 2. ผลชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

สกุล (genus)	จำนวนชนิดทั้งหมด (species)	จำนวนต้นทั้งหมด	จำนวนตามสกุล (%)
1. <i>Vanda</i>	55		29%
2. <i>Ascocenda</i>	31		26%
3. <i>Rhychostylis</i>	3		18%
4. <i>Paphiopedilum</i>	10		8%
5. <i>Cattleya</i>	14		6%
6. <i>Mokara</i>	7		3%
7. <i>Dendrobium</i>	15		2%
8. <i>Aerides</i>	9		2%
9. <i>Ascocentrum</i>	3		2%
10. <i>Bulbophyllum</i>	2		1%
11. <i>Oncidium</i>	2		1%
12. <i>Vascostylis</i>	2		1%
13. <i>Doritis</i>	2		1%
14. <i>Phalaenopsis</i>	1		1%
14 genus	156 species		100%

รวมทั้งหมด
14 สกุล (genus)
156 ชนิด (species)

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
1. กำแพงเพชร	Vanda	1. V. Crownfox	แวนด้าควรวีออก
		2. V. coerulea	แวนด้าฟ้ามรกต
		3. V. denisoniana benson	แวนด้าสามปอยขุนคาก
		4. V. Doctor Anek	แวนด้าดร. เอนก
		5. V. Fuchs Delight	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
		6. V. Gordon Dillon	แวนด้ากอร์ดอนดิลลอนดอน
		7. V. Gordon Dillon Star Saffire	แวนด้ากอร์ดอนดิลลอนดอลสตาร์สีพลาย
		8. V. Kasem's Delight	แวนด้าเกษมดีไลท์
		9. V. Kultana Gold	แวนด้ากุลคณาโกลด์
		10. V. Lenavat	แวนด้าลีนาวัด
		11. V. Manuvadee x V. Kasem's Delight	แวนด้ามงวดี x แวนด้าเกษมดีไลท์
		12. V. Manuwadee	แวนด้ามงวดี
		13. V. Muang Thong	แวนด้าเมืองทอง
		14. V. Ponpimol	แวนด้าพรพิมล
		15. V. Ponpimol x V. Kasem's Delight	แวนด้าพรพิมล x แวนด้าเกษมดีไลท์
		16. V. Rasri Gold	แวนด้าราศรีโกลด์
		17. V. Robert Delight	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์
		18. V. Robert Delight (Red)	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ (แดง)
		19. V. Sanderiana	แวนด้า แซนเดอร์เซียนา

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
		20. <i>V. Sansri Blue</i>	แวนด้าสันทรายบุลู
		21. <i>V. Somsri Pink</i>	แวนด้าสมศรีทิงค์
		22. <i>V. Teres</i>	แวนด้าเอื้องโมก
		23. <i>V. Thananchai</i>	แวนด้าธนาไนท์ชัย
		24. <i>V. Tokyo Blue</i>	แวนด้าโตเกียวบลู
		25. <i>V. Udom Gold</i>	แวนด้าอุดมโกลด์
		26. <i>V. Varavuth</i>	แวนด้าวารายพร
		27. <i>V. Wirat (Blue)</i>	แวนด้าวีรัต (บลู)
	<i>Ascocenda</i>	28. <i>Ascoda. denisoniana x Ascoda. Madame Kenny</i>	แวนด้าสตามปอชขุนตาด x แอสโคตามาเคนนี่
		29. <i>Ascoda. Fuchs Gold</i>	แอสโคทิวส์โกลด์
		30. <i>Ascoda. Fuchs Harvest Moon</i>	แอสโคทิวส์ฮาร์เวทมูน
		31. <i>Ascoda. Fuchs Joy</i>	แอสโคทิวส์จอย
		32. <i>Ascoda. Jiraprapa</i>	แอสโคทิวส์จระประกาศา
		33. <i>Ascoda. Madame Kenny</i>	แอสโคมาเคนนี่
		34. <i>Ascoda. Princess Mikasa Pink</i>	แอสโคทิวส์เซสซึมิคากาซา
		35. <i>Ascoda. Red Gem</i>	แอสโคเรดเจม
		36. <i>Ascoda. Su-fun Beauty</i>	แอสโคซูฟุนบิวตี้
		37. <i>Ascoda. Suksamran Sunlight</i>	แอสโคซูซุสสาราญชน์ไลท์
		38. <i>Ascoda. Suksamran Spot</i>	แอสโคซูซุสสาราญชปอต
		39. <i>Ascoda. Udom Gold x Asco. miniatum</i>	แวนด้าอุดมโกลด์ x เอ็มแซต
		40. <i>Ascoda. Yip Sum Wah</i>	แอสโคยิปซัมวา

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Rhychostylis	41. <i>Rhy. coelestris</i>	เขาแกะ
		42. <i>Rhy. gigantea</i>	ช้างการ์ตูน ช้างกระ ช้างแดง ช้างประหลาด ช้างเผือก ช้างพลาย ช้างส้ม ไอ้เรต
	Cattleya	43. <i>Rhy. retusa</i>	ขั้วมณี
		44. <i>Bic. Almakee "Tripmalee"</i>	พรทิพย์
		45. <i>C. Pornthip</i>	พระนครศรี
		46. <i>C. Pranakorn Keeree</i>	ควีนสิริกิติ์
		47. <i>C. Queen Sirkit</i>	หาดใหญ่ใต้เลห์
		48. <i>Rsc. Haadyai Delight</i>	ลี้เก้แหวนทอง
		49. <i>Rsc. Lucky Strike Golden Ring</i>	มังกร
		50. <i>Rsc. Lucky Strike Mungkorn</i>	มาเก๊า
		51. <i>Rsc. Macao</i>	

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย	
	<i>Dendrobium</i>	52. <i>Den. aggregatum</i>	เข็มผึ้ง	
		53. <i>Den. chrysotoxum</i>	เข็มคำ	
		54. <i>Den. draconis</i>	เข็มเงิน	
		55. <i>Den. fredericksianum</i>	เข็มจันทบูร	
		56. <i>Den. ellipsohyllum</i> Tang and Wang	เข็มทอง	
		57. <i>Den. senile</i> Parsh & Rchb.F.	มีขอชะนี	
		58. <i>Aer. cassifolia</i>	กุหลาบแดง	
		<i>Aerides</i>	59. <i>Aer. falcata</i>	กุหลาบกระเปาะเปิด
			60. <i>Aer. flabellata</i>	กุหลาบอินทรีจักร
			61. <i>Aer. houletiana</i>	กุหลาบเหลืองโคราซ
62. <i>Aer. lawrenceae</i>			กุหลาบดอกเลนเซีย	
63. <i>Aer. multiflora</i>			กุหลาบพวงมลัย	
64. <i>Aer. odorata</i>			กุหลาบกระเปาะปิด	
<i>Paphiopedilum</i>			65. <i>Paph. appletonianum</i>	รองเท้านารีคางกบคอแดง
			66. <i>Paph. charlesworthii</i>	รองเท้านารีดอกยดง
			67. <i>Paph. concolor</i>	รองเท้านารีเหลืองปราจีน
			68. <i>Paph. concolor</i> var. <i>hennisianum</i>	รองเท้านารีเหลืองอุดร
	69. <i>Paph. callosum</i>	รองเท้านารีคอกกบ		
	70. <i>Paph. sukhakulii</i>	รองเท้านารีสุโขทัย		

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Ascocentrum	71. <i>Asco. ampullaceum</i>	เข็มม่วง
		72. <i>Asco. curvifolium</i>	เข็มแดง
		73. <i>Asco. miniatum</i>	เข็มเสด
	Bulbophyllum	74. <i>Bulb. lepidum</i>	สิงโตพัดแดง
		75. <i>Bulb. siamense</i>	สิงโตสยาม
	Oncidium	76. <i>Onc. ampliatum</i>	ออนนี่เดียมตุ๊กตาเงาะม้า
		77. <i>Onc. Sharry baby</i>	ออนนี่เดียมชวลีเบบี้
	Morkara	78. <i>Mkra. Savan</i>	มือคคว่าสายันต์ดวงพร
	Doritis	79. <i>Dor. buyssomiana</i>	แดงอุบล
	Phalaenopsis	80. <i>Dor. Pulcherrima</i>	ม่วง
		81. <i>Pha. cornucervi</i>	เขากวางฮอน
2. นครสวรรค์	Vanda	1. <i>V. denisoniana</i>	แวนด้าสามบอย
		2. <i>V. Doctor Anek</i>	แวนด้าดร.แอนา
		3. <i>V. coerulea</i>	แวนด้าฟ้ามูย
		4. <i>V. Fuchs Delight</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
		5. <i>V. Gordon dillon</i>	แวนด้ากอร์ดอนเด้นดอน
		6. <i>V. Jalungluk</i>	แวนด้าจรุงรักษ์
		7. <i>V. Kasemdelight x V. jalungluk</i>	แวนด้าเกษมดีไลท์ x แวนด้าจรุงรักษ์
		8. <i>V. Kasem's Delight</i>	แวนด้าเกษมดีไลท์
		9. <i>V. Lenavat</i>	แวนด้าเลนาวัด
		10. <i>V. Madamrattana</i>	แวนด้ามาดามรัตนา

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
		11. <i>V. Muang Thong</i>	แวนด้าเมืองทอง
		12. <i>V. Ponpimol</i>	แวนด้าพรพิมล
		13. <i>V. Rasri Gold</i>	แวนด้าราศรีโกลด์
		14. <i>V. Rasti gold x V. Tananchahaisan</i>	แวนด้าราศรีโกลด์ x แวนด้าธัญชัยแสน
		15. <i>V. Robert delight</i>	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์
		16. <i>V. Robert delight x V. fuchs delight</i>	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ x แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
		17. <i>V. Sanderiana</i>	แวนด้า แซนเดอร์รียาน่า
		18. <i>V. Sansai Blue</i>	แวนด้าสันทรายบลู
		19. <i>V. Star Saffire x V. Gordon dillon</i>	แวนด้าสตาร์แซฟไฟร์
		20. <i>V. Tananchahaisan</i>	แวนด้าธัญชัยแสน
		21. <i>V. Tokyo Blue</i>	แวนด้าโตเกียวบลู
	<i>Rhychostylis</i>	22. <i>Rhy. coelestris</i>	เชาแกะ
		23. <i>Rhy. gigantea</i>	ช้างการ์ตูน
			ช้างกระ
			ช้างแดง
			ช้างประหลาด
			ช้างเผือก
			ช้างพลาย
			ช้างส้ม

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย	
	Ascocenda	24. Ascda. Bangkhuntian Gold	แอสโคบังขุนเทียนโกลด์	
		25. Ascda. Fuchs Harvest Moon	แอสโคฟิวส์ฮาร์เวสต์มูน	
		26. Ascda. John De Biase	แอสโคจอห์นดีเบียส	
		27. Ascda. Madame Kenny	แอสโคมาดามเคนนี่	
		28. Ascda. Mikasa Pink	แอสโคมิกากาซ่าพิงค์	
		29. Ascda. Somsri Gold	แอสโคสมศรีโกลด์	
		30. Ascda. Yip Sum Wah	แอสโคยิปซุมวา	
		Cattleya	31. Bic. Almakee "Tripmalee"	อัลมาเกี
			32. Bic. Pink Diamond	พิงค์ไดมอนด์
			33. Bic. White Diamond	ไวท์ไดมอนด์
	34. C. Pornthip		พรทิพย์	
	35. C. Pranakorn Keeree		พระนครคีรี	
	36. C. Queen Sirkit		ควีนสิริกิติ์	
	37. Rsc. Haadyai Delight		หาดใหญ่ดีไลท์	
	38. Rsc. Lucky Strike Golden Ring		ลัคกี้แอสโตรอง	
	39. Rsc. Lucky Strike Mungkorn		มังกอร์	
	40. Rsc. Macao		มาเก๊า	

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Ascocentrum	41. <i>Asco. ampullaceum</i>	เข็มม่วง
		42. <i>Asco. curvifolium</i>	เข็มแดง
		43. <i>Asco. miniatum</i>	เข็มเสด
	Aerides	44. <i>Aer. Koki</i>	กุหลาบโกกิ
		45. <i>Aer. Valensia</i>	กุหลาบวาเลนเซีย
		46. <i>Aer. lawrenceae Blue</i>	กุหลาบโธเรนเซียบลู
3. พิจิตร	Vanda	1. <i>V. bensonii</i>	แวนด้าสามปอยชมพู
		2. <i>V. Bigblue</i>	แวนด้าบีบบลู
		3. <i>V. coerulea</i>	แวนด้าฟ้ามูย
	4. <i>V. denisoniana</i>	แวนด้าสามปอย	
	5. <i>V. Denisoniana Benson</i>	แวนด้าสามปอยขุนตาล	
	6. <i>V. Dr. Anek</i>	แวนด้าดร. เอเนก	
	7. <i>V. Dr. Anek x V. Tongtongclassic</i>	แวนด้าดร.เอเนก x แวนด้าทองทองคลาสสิก	
	8. <i>V. Fuchs delight</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์	
	9. <i>V. Fuchs Delight x RVB, 10 AM</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์ x RVB, 10AM	
	10. <i>V. Gordon Dillon</i>	แวนด้ากอร์ดอนดีนดอน	
	11. <i>V. Gordon Dillon x V. Pompimol x V. Kasem Delight</i>	แวนด้ากอร์ดอน x พรพิมล x เกษมดีไลท์	
	12. <i>V. Hongkheam</i>	แวนด้าหงคงเขมชาว	
	13. <i>V. Johndebia</i>	แวนด้าจอห์นดีเบียส	
	14. <i>V. Johndebia x V. Tabtim Wervest</i>	แวนด้าจอห์นดีเบียส x แวนด้าทาบตีมเวอร์เวท	
	15. <i>V. Kasem Deligh x V. Pompimol 4N</i>	แวนด้าเกษมดีไลท์ x แวนด้าพรพิมล 4N	

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
		16. V. Kasem Delight x V. Coerulea 4N x V. Fuchs Delight	แวนด้าเกษมดีไลท์ x ฟัชชุย 4N x ฟิวส์ดีไลท์
		17. V. Mimi Pamer	แวนด้ามิมิปาล์มเมอร์
		18. V. Mimi Pamer (Red)	แวนด้ามิมิปาล์มเมอร์ (แดง)
		19. V. Pat delight 46	แวนด้าแพทดีไลท์
		20. V. Mme. Rattana AM, AOS x V. Kasem Delight	แวนด้าแม่รัตนา x แวนด้าเกษมดีไลท์
		21. V. Robert Delight Pink	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ (ชมพู)
		22. V. Robert Delight Red	แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ (พื้งค์)
		23. V. Sanderiana	แวนด้าแซนเดอร์เซียน่า
		24. V. Sunray x RVB, 10 4N	แวนด้าซันเรย์ x RVB 10 4N
		25. V. Sunray x V. Kasem Delight 4N	แวนด้าซันเรย์ x แวนด้าเกษมดีไลท์ 4N
		26. V. Tabtim Wervest	แวนด้าทาบตีมเวสต์
		27. V. Tabtim White Vest	แวนด้าทาบตีมไวท์เวสต์
		28. V. Telerbule	แวนด้าเทลเลอร์บูลู
		29. V. Tokyo Blue	แวนด้าโตเกียวบลู
		30. V. Tongtongclassic	แวนด้าทองทองคลาสสิก
		31. V. Udom Sunshine	แวนด้าอุดมซันไชน์
		32. VR, 152 NO.9 x V. Lenavat	VR, 152 NO.9 X แวนด้าลินาวัด
		33. VR, 152 x V. Fuchs Delight	VR, 152 x แวนด้าฟิวส์ดีไลท์
		34. VR, 152 X V. Pimjai Beauty	VR, 152 x แวนด้าพิมพีเจบิวตี

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Ascocenda	35. Ascda. Audomchai	แอสโคดอชมชัย
		36. Ascda. Bangkhuntaen Gold	แอสโคดบางขุนเทียนโกลด์
		37. Ascda. Fuchs Gold x Fuch Harvest Moon	แอสโคฟิวส์โกลด์ x แวนดี้ฟิวส์ฮาร์เวทมูน
		38. Ascda. Fuchs Goldent Leopard	แอสโคฟิวส์โกลด์เด็นตีโอเพิร์ล
		39. Ascda. Fuchs Harvest Moon	แอสโคฟิวส์ฮาร์เวทมูน
		40. Ascda. Fuchs Joy	แอสโคฟิวส์จอย
		41. Ascda. Haadsongkhal	แอสโคหาดสงขลา
		42. Ascda. Haadsongkhal x Fuchs Joy x Piggy Foo	หาดสงขลา x ฟิวส์จอย x พิกกี้ฟู้
		43. Ascda. Jakkrit Gold	แอสโคจักรกรฤษโกลด์
		44. Ascda. Kuntanared	แอสโคกุนตานาเรด
		45. Ascda. Madame Kenny x Ascda. Fuchs harvest Moon	แอสโคมามตามเคนนี่ x ฟิวส์ฮาร์เวทมูน
		46. Ascda. Madame Kenyux Fuch Harvest Moon x V.denisomiana	มามตามเคนนี่ x ฟิวส์ฮาร์เวทมูน x งามบอยซุนดาล
		47. Ascda. Parafaland	แอสโคพาราฟาแลนด์
		48. Ascda. Piggy Foo	แอสโคพิกกี้ฟู้
		49. Ascda. Praphawan Gold	แอสโคประภาวรรณโกลด์
		50. Ascda. Saclik Gold	แอสโคสาคริกโกลด์
		51. Ascda. Wilas	แอสโควิลัส
		52. Ascda. Wilas x Ascda. Piggy Foo	แอสโควิลัส x แอสโคพิกกี้ฟู้
		53. Ascda. Wirat AM x Ascda. Yip Sum Wah	แวนดี้วิลัส x แอสโคยิปซัมวา
		54. Ascda. Yip Sum WaH	แอสโคยิปซัมวา

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Mokara	55. <i>Mkra. Botagold</i>	ม็อคคาราโบทาโกลด์
		56. <i>Mkra. Calipso Jumbo</i>	ม็อคคาราคาลิปโซ จัมโบ้
		57. <i>Mkra. Calipsoy</i>	ม็อคคาราคาลิปโซ
		58. <i>Mkra. Chao Praya Gold</i>	ม็อคคาราเจ้าพระยาโกลด์
		59. <i>Mkra. Chao Praya Spots</i>	ม็อคคาราเจ้าพระยาสปอต
		60. <i>Mkra. Sayan</i>	ม็อคคาราซาเยนดัต
		61. <i>Mkra. Yellow Star</i>	ม็อคคาราเยลโลสตาร์
	Rhychostylis	62. <i>Rhy. coelestris</i>	เซาแกะ
		63. <i>Rhy. gigantea</i>	ซ้างกะระ
			ซ้างการ์ตูน
			เซิมมิ่ง x เซาแกะ
			ซ้างค่อม x ซ้างกะระ
			ซ้อชะลูด
	ซ้างแดง		
	ซ้างประหลาด		
	ซ้างเผือก		
	ซ้างเผือก x วาสโตเรดเจม		
	ซ้างพลาย		
	ซ้างส้ม		

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย	
	<i>Dendrobium</i>	64. Den. Burana Fancy	หวายบุรณแฟนซี	
		65. Den. Burana Green Star	หวายบุโรนากรีนสตาร์	
		66. Den. Caren	หวายแคริน	
		67. Den. Charming White	หวายชาลร์มมิงไวท์	
		68. Den. Cleopatra	หวายคลีโอพัตรา	
		69. Den. Dang Saard	หวายแดงสะอาด	
		70. Den. Omyai Pink	หวายอุมงใหญ่พิงค์	
		71. Den. Pramote	หวายปราโมทย์	
		72. Den. Sakol Red	หวายสาคอลเรด	
		73. Den. Somrak White	หวายสมลักรัสน์ไวท์	
		74. Den. Thongchai Gold	หวายทองชัยโกลด์	
		75. Den. Tubtim Velvet	หวายทูปทมวิเวท	
		<i>Ascocentrum</i>	76. Asco. ampullaceum	เข็มม่วง
			77. Asco. curvifolium	เข็มแดง
			78. Asco. miniatum	เข็มเลือด

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย		
	Oncidium	79. <i>Onc. ampliatum</i>	ออนเนียมตึกตาเงาะป่า		
		80. <i>Onc. Sharry baby</i>	ออนเนียมชวลัมบี		
4. พิษณุโลก	Cattleya	1. <i>B/c. Yellow Bird</i>	เบลโลเบิร์ด		
		2. <i>B/c. Almaka "Tripmalee"</i>	อัลมาคิ		
		3. <i>B/c. Chia Lin</i>	เจียรหลิน		
		4. <i>C. Pomthip</i>	พรทิพย์		
		5. <i>L.c. Chyong Guu Swan</i>	จงกุดวอน		
		6. <i>Rsc. Haadyai Delight</i>	หาดใหญ่ดีไลท์		
		7. <i>Rsc. Lucky Strike Mungkorn</i>	มังกร		
		Vanda	8. <i>V. coerulea</i>	แวนด้าฟ้ามูย	
			9. <i>V. denisoniana</i>	แวนด้าสามปอย	
			10. <i>V. Dr. Anek</i>	แวนด้าดร. อเนก	
			11. <i>V. Fuchs delight</i>	แวนด้าฟิวส์ดีไลท์	
		Rhychostylis	12. <i>V. Gordon Dillon</i>	แวนด้ากอร์ดอนดีนดอน	
			16. <i>V. Pompimol</i>	แวนด้าพรพิมล	
			17. <i>V. Tokyo Blue</i>	แวนด้าโตเกียวบลู	
			18. <i>Rhy. Coelestris</i>	เซาเกาะ	
			Rhychostylis	19. <i>Rhy. gigantea</i>	ช้างเกาะ
					ช้างการ์ตูน
					ช้างแดง

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
			ช้างประหลาด
			ช้างเผือก
			ช้างพลาย
			ช้างล้ม
			เขื่องสายทอง
			เขื่องสายน้ำครึ่ง
			เคี้ยว
			เขื่องสายน้ำผึ้ง
			รองเท้านารีคางกบคอแดง
			รองเท้านารีคอกบ
			รองเท้านารีดอยตุง
			รองเท้านารีเหลืองปราจีน
			รองเท้านารีเหลืองอุตร
			รองเท้านารีสุระภูผา
			กุหลาบปัก
			กุหลาบลอเรนเซีย
			มาลัยแดง
			กุหลาบวาเลนเซีย
	<i>Dendrobium</i>	20. <i>Den. anosmum</i> var. <i>Delacourii</i>	
		21. <i>Den. lituliflorum</i>	
		22. <i>Den. nobile</i>	
		23. <i>Den. primulinum</i>	
	<i>Paphiopedilum</i>	24. <i>Den. appletonianum</i>	
		25. <i>Den. callosum</i>	
		26. <i>Den. charlesworthii</i>	
		27. <i>Den. concolor</i>	
		28. <i>Den. concolor</i> var. <i>hennisianum</i>	
		29. <i>Den. sukhakulii</i>	
	<i>Aerides</i>	30. <i>Aer. Koki</i>	
		31. <i>Aer. lawrenceae</i>	
		32. <i>Aer. multiflora</i> Roxb.	
		33. <i>Aer. Valensia</i>	

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
	Ascocenda	34. Ascda. Bangkhuntaen Gold	แวนด้าบางขุนเทียนโกลด์
		35. Ascda. Fuchs Harvest Moon	แวนด้าฟิวส์ฮาร์เวสต์มูน
	Ascocentrum	36. Ascda. Laksi	แวนด้าหลักสี
		37. Ascda. Saclik Gold	แวนด้าลาคริกโกลด์
		38. Ascda. ampullaceum	เข็มม่วง
		39. Ascda. curvifolium	เข็มแดง
		40. Ascda. miniatum	เข็มแคต
		41. Vasc. Crownfox Red Gem	วาสดิคราฟฟ็อกซ์เรดเจม
	Paphiopedilum	42. Vasc. Pei River	วาสดิเทพยริเวอร์
		1. Paph. anghong	รองเท้านารีฮ่องอ่างทอง
2. Paph. concolor		รองเท้านารีเหลืองปราจีน	
3. Paph. exul		รองเท้านารีเหลืองกระบี่	
4. Paph. godefroyae		รองเท้านารีเหลืองตรัง	
5. Paph. niveum		รองเท้านารีขาวสตูล	
Rhychostylis	6. Rhy. gigantea	ช้างกระ	
		ช้างการ์ตูน	
		ช้างแดง	
		ช้างประหลาด	
		ช้างเผือก	
		ช้างพลาย	
5. อุดรดิตต์			ช้างส้ม

ตารางที่ 3. ชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงเชิงพาณิชย์ในแต่ละจังหวัด (ต่อ)

จังหวัด	สกุล (Genus)	ชนิด (Species)	ชื่อไทย
6. อุทัยธานี	Cattleya	1. <i>Bc. Almakee "Trimalee"</i>	อัลมาเก้
		2. <i>Bc. Memoria Tiang</i>	เมมโมเรียเตียง
		3. <i>Lc. Chyong Guu Swan</i>	ชงกูชวอน
		4. <i>Rsc. Haadyai Deligh</i>	หาดใหญ่ดีไลท์
		5. <i>Rsc. Lucky Strike Mungkorn</i>	มังกร
		6. <i>Rhy. coelestris</i>	เขาแกะ
		7. <i>Rhy. gigantea</i>	ช้างกระ
Dendrobium	8. <i>Den. aggregatum</i>	ช้างแดง	
	9. <i>Den. chrysotoxum</i>	ช้างประหลาด	
	11. <i>Den. pierardii</i>	ช้างเผือก	
	12. <i>V. Robert Delight</i>	ช้างพลาย	
		10. <i>Den. chrysotoxum</i>	เขื่องผึ้ง
Vanda		11. <i>Den. pierardii</i>	เขื่องคำ
		12. <i>V. Robert Delight</i>	เขื่องสาย
			แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์

ตารางที่ 4. ผลกล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในแต่ละจังหวัดของเขตภาคเหนือตอนล่าง

จังหวัด	จำนวนสวนที่สำรวจ	สกุลที่พบ (Genus)	จำนวนชนิด (Species)	จำนวนต้นทั้งหมด จำนวนตามสกุล (%)
1. กำแพงเพชร	4	1. แวนด้า (Vanda) 2. แอสโคเซนด้า (Ascocenda) 3. ช้าง (Rhychostylis) 4. แคทลียา (Cattleya) 5. หวาย (Dendrobium) 6. กุหลาบ (Aerides) 7. รองเท้านารี (Paphiopedilum) 8. เต็ม (Ascocentrum) 9. สิงโต (Bulbophyllum) 10. ออนซิเดียม (Oncidium) 11. ม็อคคาร่า (Mokara) 12. ม้าวิ่ง (Doritis) 13. ฟาแลนนอปซิส (Phalaenopsis)	27 13 3 8 6 7 6 3 2 2 1 2 1	34% 29% 23% 6% 3% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1% 1%
รวมทั้งหมด			81	100%

ตารางที่ 4. ผลกล้วยไม้ที่เหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในแต่ละจังหวัดของภาคเหนือตอนล่าง

จังหวัด	จำนวนส่วนที่สำรวจ	สกุลที่พบ (Genus)	จำนวนชนิด (Species)	จำนวนต้นทั้งหมด จำแนกตามสกุล (%)
2. นครสวรรค์	6	1. แวนด้า (Vanda)	21	43%
		2. ช้าง (Rhychosytilis)	2	28%
		3. แอสโคแซนด้า (Ascocenda)	7	24%
		4. แคทลียา (Cattleya)	10	3%
		5. กุหลาบ (Aerides)	3	1%
		6. เต็ม (Ascocentrum)	3	1%
		รวมทั้งหมด	46	100%
3. พิจิตร	3	1. แวนด้า (Vanda)	33	33%
		2. แอสโคแซนด้า (Ascocenda)	20	27%
		3. มือคาก้า (Mokara)	7	21%
		4. ช้าง (Rhychosytilis)	2	14%
		5. ทวาย (Dendrobium)	12	4%
		6. เต็ม (Ascocentrum)	3	2%
		7. ออนเทียเต็ม (Onsidium)	2	1%
		รวมทั้งหมด	80	100%

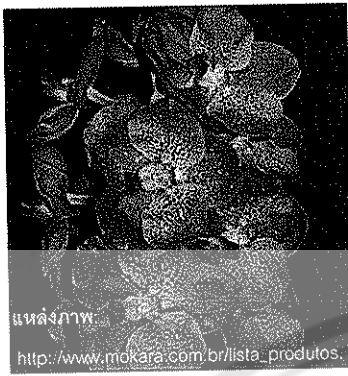
ตารางที่ 4. ผลกด้วยไม้ที่เหมาะสมกับกาบปลูกเลี้ยงในแต่ละจังหวัดของประเทศไทยตอนล่าง

จังหวัด	จำนวนสวนที่สำรวจ	สกุลที่พบ (Genus)	จำนวนชนิด (Species)	จำนวนต้นทั้งหมด จำแนกตามสกุล (%)
4. พิษณุโลก	2	1. แคทลียา (Cattleya)	7	28%
		2. แวนด้า (Vanda)	10	26%
		4. ช้าง (Rhychostylis)	2	22%
		3. หวาย (Dendrobium)	4	20%
		5. รองเท้านารี (Paphiopedilum)	6	2%
		6. กุหลาบ (Aerides)	4	1%
		7. แอสโคเซนตัม (Ascocenda)	4	1%
		8. เอ็ม (Ascocentrum)	3	1%
		9. วาสโคสไตลิส (Vascostylis)	2	1%
	รวมทั้งหมด		42	100%
5. อุตรดิตถ์	1	1. รองเท้านารี (Paphiopedilum)	5	95%
		2. ช้าง (Rhychostylis)	1	5%
	รวมทั้งหมด		6	100%
6. อุทัยธานี	1	1. แคทลียา (Cattleya)	5	65%
		2. ช้าง (Rhychostylis)	3	21%
		3. หวาย (Dendrobium)	3	7%
		4. แวนด้า (Vanda)	1	7%
	รวมทั้งหมด		12	100%

ภาคผนวก
ภาพผลการศึกษา

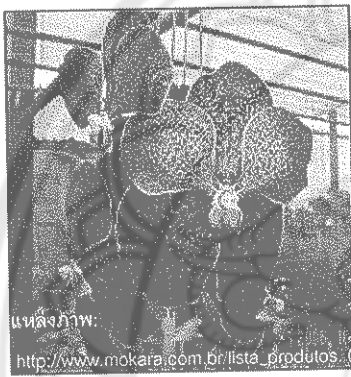
มหาวิทยาลัยสุรินทร์

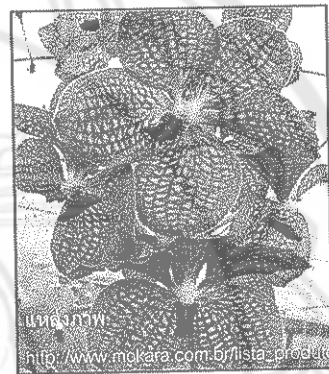
A

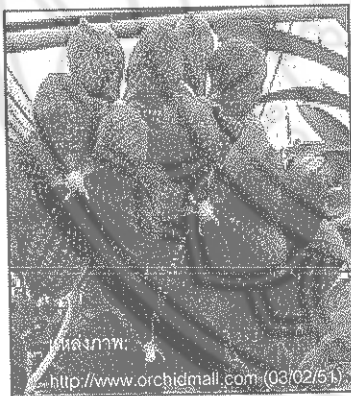
B

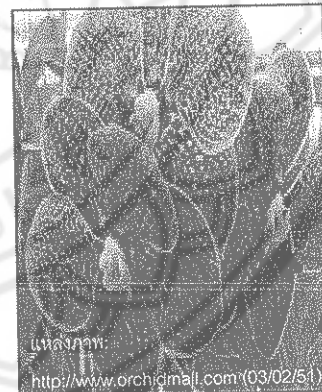
C

D

E

F

ภาพผนวกที่ 1

:กล้วยไม้สกุลแวนด้า (*Vanda*)

A. แวนด้าดร.อเนก (*Vanda Doctor Anek*)

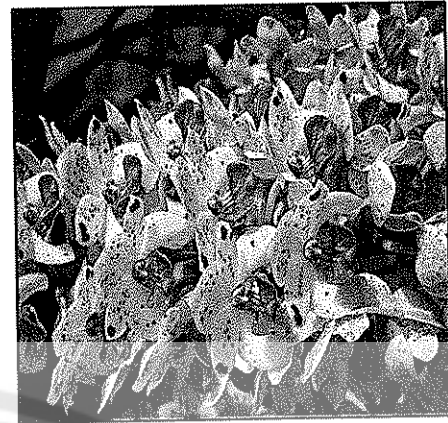
B. แวนด้ากอดอนดิลลอน (*Vanda Gordon Dillon*)

C. แวนด้าโรเบิร์ตดีไลท์ (*Vanda Robert Delight*)

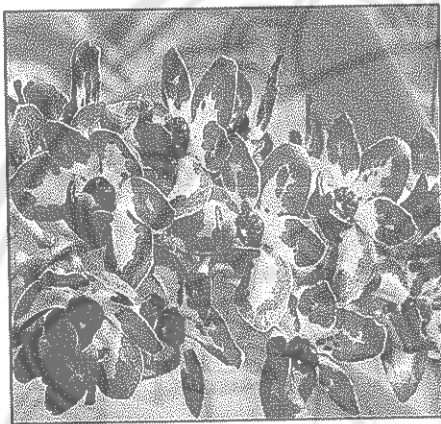
D. แวนด้าสันทรายบลู (*Vanda Sunsai Blue*)

E. แวนด้ามนูวดี (*Vanda Manuvadee*)

F. แวนด้าฟิวส์ดีไลท์ (*Vanda Fuchs Delight*)

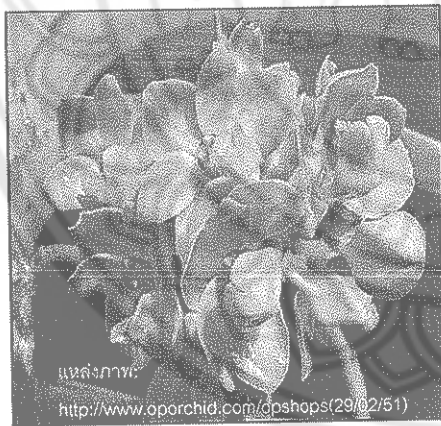
B

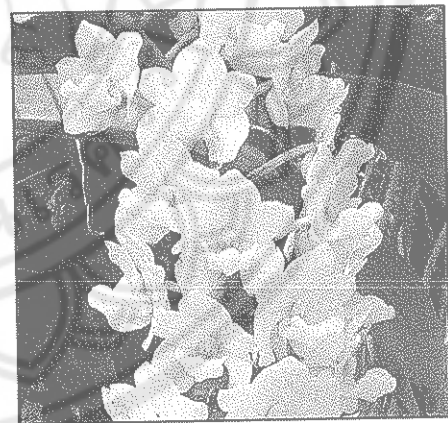
C

D

E

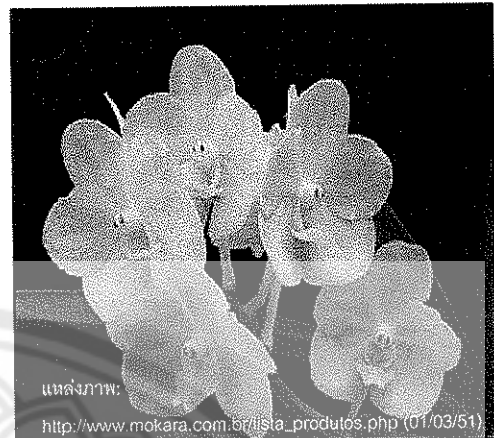
F

ภาพผนวกที่ 2 :กล้วยไม้สกุลช้าง (*Rhynchosstylis*)

- A. ช้างการ์ตูน (*Rhynchosstylis gigantea* var. "katoon")
- B. ช้างกระ (*Rhynchosstylis gigantea*)
- C. ช้างพลาย (*Rhynchosstylis gigantea*)
- D. ช้างแดง (*Rhynchosstylis gigantea* "Red")
- E. ช้างส้ม (*Rhynchosstylis gigantea* "Orange")
- F. ช้างเผือก (*Rhynchosstylis gigantea* "alba")

A

B

C

D

ภาพผนวกที่ 2 :กล้วยไม้สกุลแอสโคแซนด้า (*Ascocenda*)

A. แอสโคแซนด้าสุขสำราญชั้นไลท์ (*Ascocenda Suksumran sunlight*)

B. แอสโคแซนด้ามาตามคอนี่ x แอสโคแซนด้าฟิวส์ฮาเวทมน

(*Ascocenda Madame Kenny* x *Ascocenda Fuchs Harvest*)

C. แอสโคแซนด้า ยิป ซัม วา (*Ascocenda Yip Sum Wah*)

D. แอสโคแซนด้าซูฟันบิวตี้ (*Ascocenda Su Fun Beauty*)

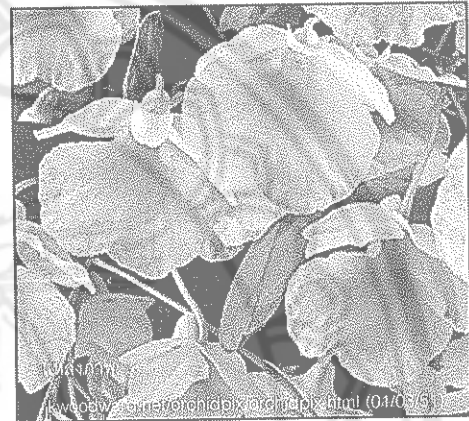
A

B

C

D

E

F

ภาพผนวกที่ 3

:กล้วยไม้สกุลหวาย (*Dendrobium*)

A. เต้ากิว (*Dendrobium nobile*)

B. เอื้องเงิน (*Dendrobium draconis*)

C. เอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*)

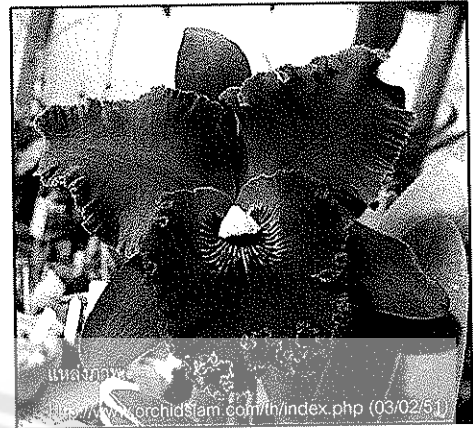
D. เอื้องผึ้ง (*Dendrobium aggregatum*)

E. หวายสมลักษณ์ไวกท์ (*Dendrobium Somrak white*)

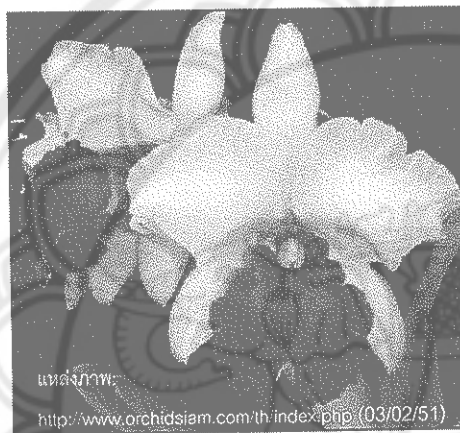
F. หวายปราโมทย์ (*Dendrobium Pramote*)

A

B

C

D

E

F

ภาพผนวกที่ 4

:กล้วยไม้สกุลแคทลียา (*Cattleya*)

A. แคทลียาขงกูสวอน (Sc. Chyong Guu Swan)

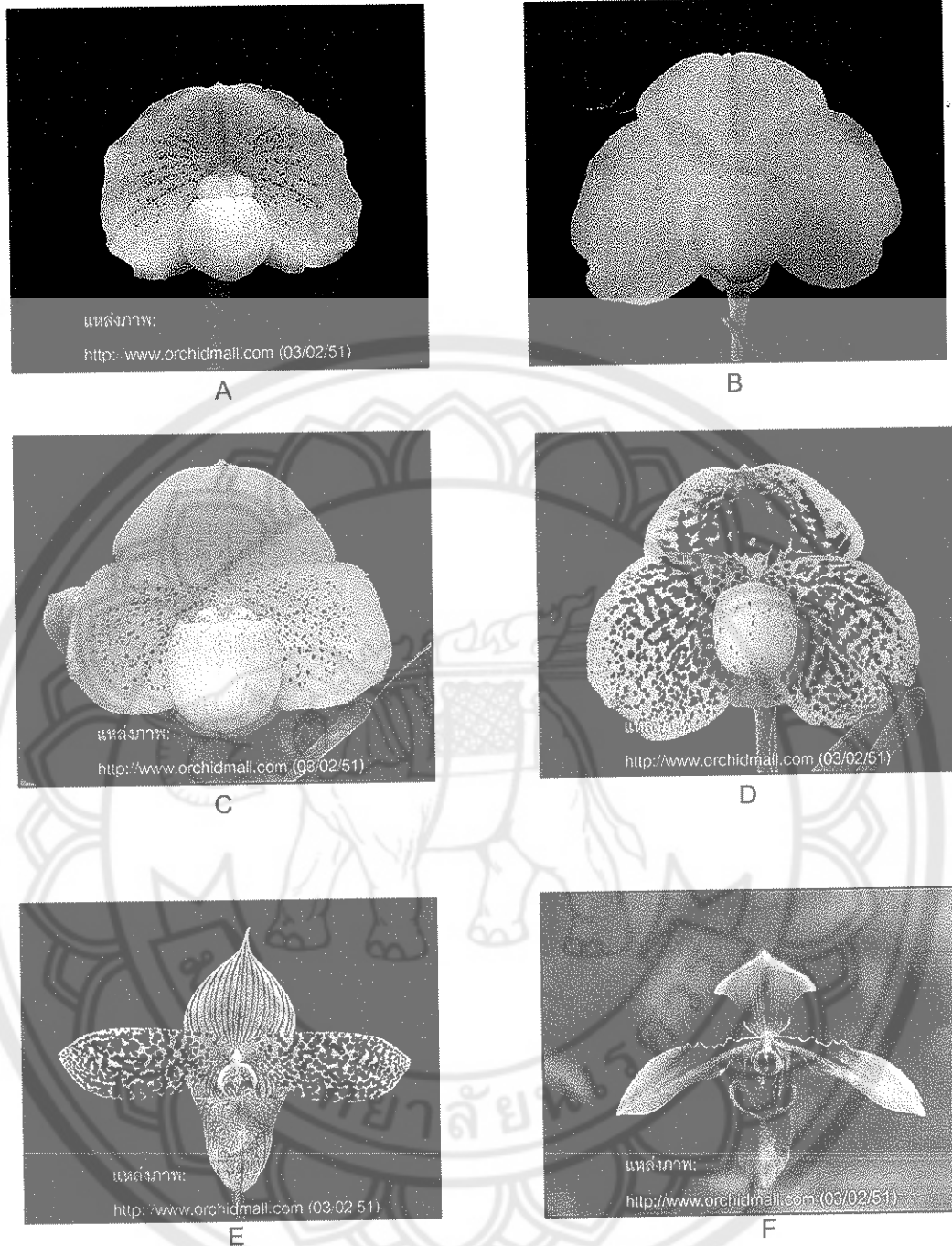
B. แคทลียาเจียรหลิน (Rsc.Chia Lin)

C. แคทลียาอัลมาเกี (Blc.Almakee)

D. แคทลียาลักกี้แหวนทอง (Rsc. Lucky Golden ring)

E. แคทลียาเมมเมอรีเตียง (Blc. Memoria Tiang)

F. แคทลียาควิ้นสิริกิติ์ (Blc. Queen Sirikhit)

- ภาพผนวกที่ 5 :กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*)
- A. รองเท้านารีขาวสตูด (*Paphiopedilum niveum*)
 - B. รองเท้านารีช่องอ่างทอง (*Paphiopedilum anghong*)
 - C. รองเท้านารีเหลืองปราจีน (*Paphiopedilum concolor*)
 - D. รองเท้านารีเหลืองตรัง (*Paphiopedilum godefroyae*)
 - E. รองเท้านารีสุชะกุล (*Paphiopedilum sukhakulii*)
 - F. รองเท้านารีคางกบคอบแดง (*Paphiopedilum appletonianum*)

A

B

C

D

ภาพผนวกที่ 6

:กล้วยไม้สกุลเข็ม (*Ascocentrum*)

A. เข็มแสด (*Ascocentrum miniatum*)

B. เข็มแดง (*Ascocentrum curvifolium*)

C. เข็มม่วง (*Ascocentrum ampullaceum*)

D. เข็มม่วงเผือก (*Ascocentrum ampullaceum "alba"*)

A

B

D

C

ภาพผนวกที่ 7 :กล้วยไม้สกุลกุหลาบ (*Aerides*)

- A. กุหลาบเหลืองโคราซ (*Aerides houletiana*)
- B. กุหลาบแดง (*Aerides crassifolia*)
- C. กุหลาบลอเรนเซีย (*Aerides lawrenceae*)
- D. กุหลาบกระเป๋าบิด (*Aerides odorata*)

A

B

ภาพผนวกที่ 8

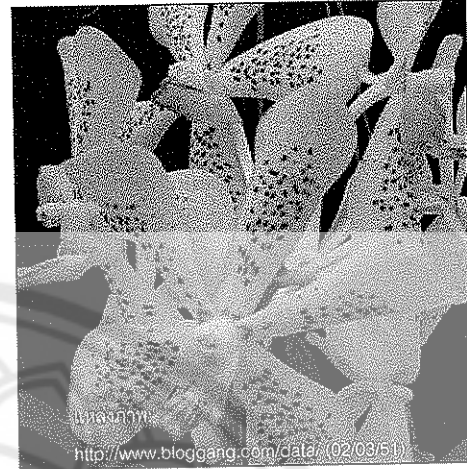
:กล้วยไม้สกุลฟาเลนอปซิส (*Phalaenopsis*)

A. เขากวางอ่อน (*Phalaenopsis cornucervi*)

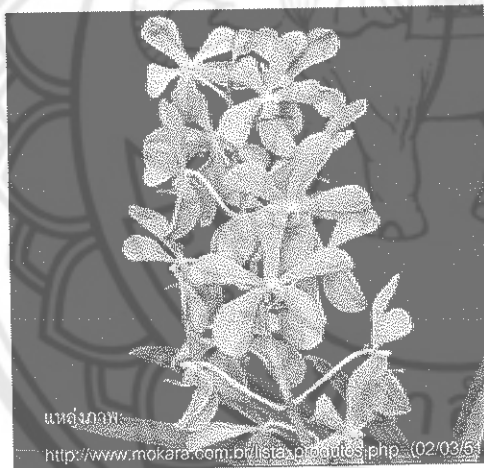
B. เขากวางอ่อนเผือก (*Phalaenopsis cornucervi* var. "alba")

A

B

C

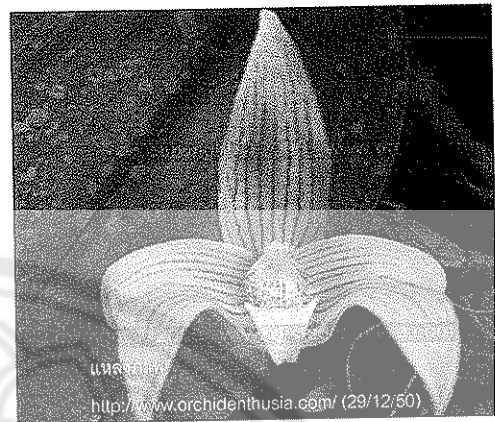
D

ภาพผนวกที่ 9 :กล้วยไม้สกุลมือคคาร่า (Morkara)

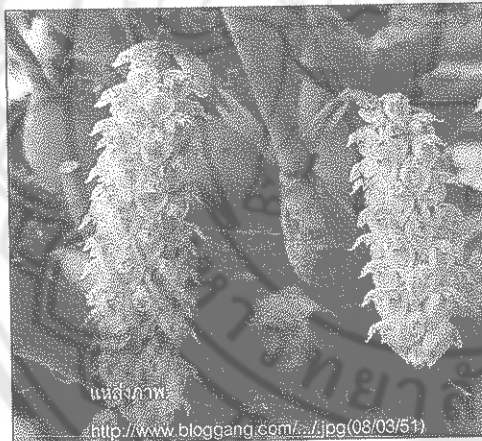
- A. มือคคาร่าอู๋มใหญ่โกลด์ (Morkara Omyai Gold)
- B. มือคคาร่าเยลโล่สตาร์ (Morkara Yellow star)
- C. มือคคาร่าบางกอกโกลด์ (Morkara Bangkok Gold)
- D. มือคคาร่าสายันต์ (Morkara Sayan)

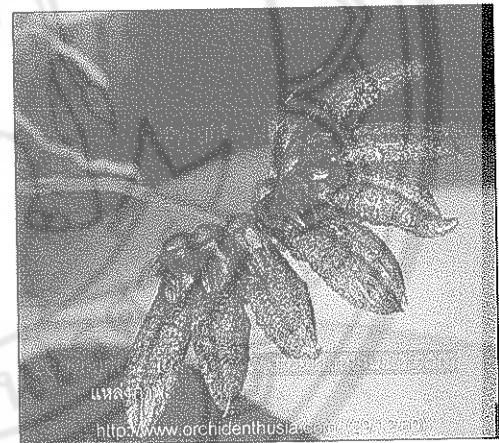
A

B

C

D

ภาพผนวกที่ 10

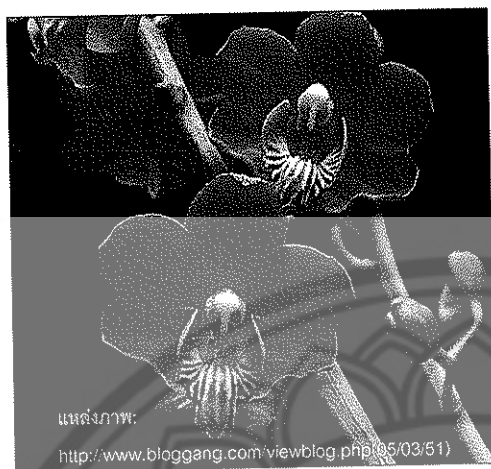
:กล้วยไม้สกุลสิงโต (*Bulbophyllum*)

A. สิงโตพัดแดง (*Bulbophyllum lepidum*)

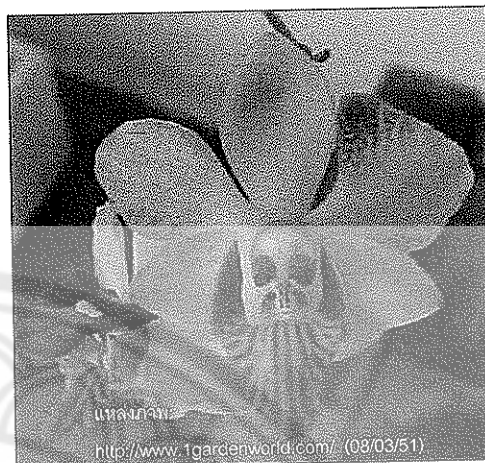
B. สิงโตสยาม (*Bulbophyllum siamense*)

C. สิงโตรวงข้าวชมพู (*Bulbophyllum lilacinum*)

D. สิงโตร่มแดง (*Bulbophyllum corolliferum*)

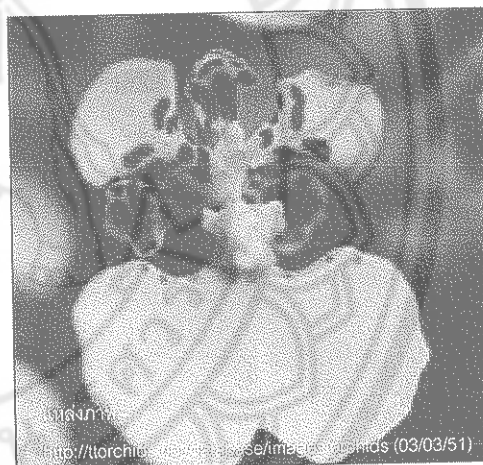
A

B

C

D

ภาพผนวกที่ 11

กล้วยไม้สกุลม้าวีง (*Doritis*) และออนซิเดียม (*Oncidium*)A. ม้าวีง (*Doritis pulcherima*)B. ม้าวีง (แดงอุบล) (*Doritis pulcherrima* Var. *buyssoniana*)C. ออนซิเดียมชาลีเบบี้ (*Oncidium Sharry Baby*)D. ออนซิเดียมตุ๊กตาใจระบำ (*Oncidium ampliatum*)

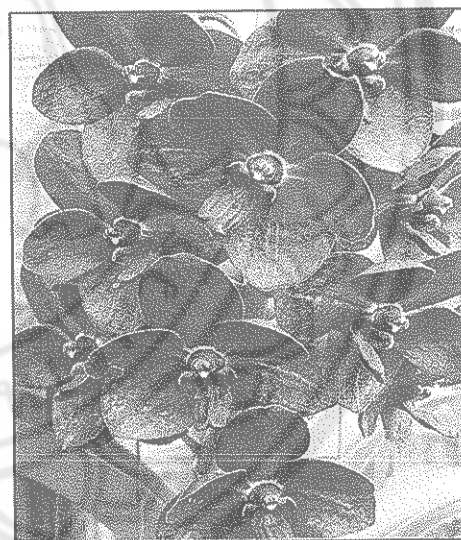
A

B

C

D

ภาพผนวกที่ 12

:กล้วยไม้สกุลวาสโคสโตลิส (*Vascostylis*)

A. วาสโคสโตลิสพายริเวอร์ (*Vascostylis Pine Rivers*)

B. วาสโคสโตลิสไทยกาย (*Vascostylis Thai Sky*)

C. วาสโคสโตลิสวิบูลนเวลเวท (*Vascostylis Viboon Velvet*)

D. วาสโคสโตลิสคราวฟ็อกเรดเจม (*Vascostylis Crownfox Red Gem*)